

فرا ترکیب عوامل مؤثر بر سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری در حوزه پیشگیری وضعی از جرم

کاظم کوهی اصفهانی • استادیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده معارف اسلامی و حقوق، دانشگاه امام صادق علیه‌السلام، تهران، ایران.
koohi@isu.ac.ir
حسن بیگدلی • دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران. (نویسنده مسئول)
hassanbigdeli@iau.ir

چکیده

اتخاذ تدابیر پیشگیرانه از وقوع جرم و کاهش کمی جرائم، دغدغه همه نظام‌های حقوقی بوده و نظام حقوقی ایران نیز از این امر مستثنا نیست. پیشگیری وضعی به دنبال تسلط بر محیط و مدیریت آن، با هدف حذف یا دست‌کم کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم از رهگذر روند فیزیکی جرم است. مسأله بنیادین جستار حاضر این است که مؤلفه‌های اساسی پیشگیری وضعی از جرم در سیاست‌گذاری تقنینی، که متناسب با زیست بوم حقوقی ایران است چیست و توفیق نظام عدالت کیفری ایران در دستیابی به این مؤلفه‌ها در منابع منتخب تا چه میزان بوده است. نگارندگان در راستای پاسخ به سوال پیش‌گفته، با توسل به روش فرا ترکیب (Meta-Synthesis)، به صورت سامانمند و با معیارهای استاندارد تعیین‌شده، در پی بهره‌گیری از دانش انباشته در پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه بوده‌اند. یافته‌های این سنتز پژوهی، بیانگر آن است که بهره‌گیری از سازوکارهای پیشگیری وضعی، تاکنون به صورت سامانمند و قانونی همراه با پیوست علمی نبوده، و رویه‌های عملی به‌کارگیری شده نیز چندان قابل دفاع نیست. برای نیل به این مهم، نیاز به همکاری علمی جرم‌شناسان با مسئولین سطوح مختلف تقنینی و اجرایی در استفاده از سازوکارهای بومی پیشگیری وضعی است. در این راستا باید توجه داشت که اتخاذ تدابیر و اقدامات پیشگیرانه وضعی، و سازوکارهای محیطی ناظر بر آن در سیاست‌گذاری، تقنین و اجرا، با توجه به ویژگی‌های فرهنگی و دینی جامعه ایرانی، نباید به شیوه افراطی مورد استفاده قرار گیرد تا حس امنیت شهروندان و حق خلوت آن‌ها را دچار آسیب کند، بلکه باید از ظرفیت‌های بالقوه موجود در جامعه همچون نظارت انسانی، از رهگذر نظارت رسمی یا غیر رسمی، و یا نظارت رسمی در قالب انسانی یا تجهیزات محور، بهره بیشتری برده شود.

واژگان کلیدی: پیشگیری وضعی، تدابیر محیطی، سیاست‌گذاری جنایی، نظارت مردمی.

پیشگیری از جرم ضرورتی انکارناپذیر و راهبرد اصلی سیاست جنایی جهت مهار و مدیریت مسائل مجرمانه است (نیازپور، ۱۳۹۵: ۲۵) که رسیدن به آن بی‌شک نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و ارائه یک سیاست کلی در جهت اتخاذ تدابیر و روش‌های غیر کیفری برای مدیریت موقعیت‌های پیش‌بزهکاری، با بهره‌گیری از نظریات اندیشمندان و صاحب‌نظران است (علیوردی، ۱۳۹۳: ۱۲).

پیشگیری از جرم در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران دارای وجهت قانونی است؛ زیرا دربند (۵) اصل ۱۵۶ به صراحت به این موضوع اشاره‌شده و آن را از وظایف قوه قضاییه می‌داند؛ اما این مسئله از همان آغازین روزهای تصویب قانون اساسی، با چالش‌های نظری و عملی روبه‌رو بوده است. به عبارت دیگر انجام این وظیفه توسط قوه قضاییه نمی‌تواند به‌درستی صورت پذیرد؛ زیرا قوه قضاییه و دادگاه زمانی می‌تواند به مسئله‌ای ورود نماید که یک «جرم» به وقوع پیوسته باشد، یا دست‌کم قانونی خاص در این زمینه به تصویب رسیده و تکلیفی روشن برای مداخله قوه قضاییه پیش از وقوع جرم پیش‌بینی شده باشد. این معضل، بالاخره با ارائه لایحه‌ای به مجلس، پس از رفت‌وبرگشت‌های مکرر بین مجلس و شورای نگهبان و ارجاع به مجمع تشخیص مصلحت نظام، به صورت ظاهری برطرف شد و قانونی با عنوان «قانون پیشگیری از وقوع جرم» در تاریخ «۱۳۹۴/۰۶/۲۱» به تصویب مجمع رسید، لیکن به‌رغم گذشت حدود ۱۰ سال از تصویب این قانون، مفاد آن عملاً متروک مانده و به جهات گوناگون، تاکنون کارنامه قابل دفاعی نداشته است.

باوجود این، پژوهش‌ها و مطالعات میدانی در خصوص این موضوع در مجامع حقوقی و تخصصی همچنان در حال انجام است تا ضمن بهره‌مندی از آخرین نتایج پژوهش‌های انجام‌شده در دیگر کشورها، بهترین و کارآمدترین اقدامات و تدابیر پیشگیرانه که تناسب فرهنگی و اجتماعی و نیز فنی با زیست‌بوم جامعه ایرانی دارد، مورد توصیه و توجه قرار گیرد.^۱ در این راستا، این پژوهش به

^۱. «بومی‌سازی»، یعنی متناسب نمودن سیاست‌ها، نهادها، رویه‌ها و ساختارهای پذیرفته‌شده در نظام‌های عدالت کیفری با بسترهای فرهنگی و اجتماعی جامعه‌ی خود، در جهت کسب کارآمدی حداکثری و پاسخگویی واقعی به نیازهای حقیقی جامعه. نیل به این مهم، از طریق «مفهوم‌سازی» سیاست‌های وارداتی در جامعه‌ی هدف صورت می‌گیرد. در مفهوم‌سازی، علاوه بر واکاوی و فهم دقیق و ریشه‌ای نهادهای وارداتی، به جای‌گذاری دقیق این نهادها متناسب با بسترهای فکری، فرهنگ عمومی و ساختارهای سازمانی و نهادی جامعه اقدام می‌شود تا بدین‌سان، میان مفاهیم مورد نظر در کشورهای مبدأ با فرهنگ و حقوق

بررسی فرامطالعه و نیز فراتحلیل پژوهش‌های انجام شده در ایران، در خصوص بخشی از جرم-شناسی پیشگیرانه، یعنی ساحت مربوط به پیشگیری وضعی می‌پردازد؛ تا ضمن تجمیع آسیب-شناسی‌های انجام شده از به کارگیری این نوع از پیشگیری در سیاست جنایی ایران، راهکارهای پیشنهادی بومی، در این خصوص وضعیت مطلوب را جمع‌بندی و ارائه نماید. در این پژوهش، مفهوم سیاست‌گذاری در چارچوب سیاست‌گذاری جنایی مورد بررسی قرار گرفته است. سیاست‌گذاری جنایی، فرآیندی است که از طریق تعیین خط‌مشی‌های کلان، مقررات، تدابیر اجرایی و تصمیم‌گیری‌های کلان، به مدیریت جرم و پیشگیری از آن می‌پردازد. در این میان، قانون‌گذاری یکی از ابزارهای سیاست‌گذاری جنایی محسوب می‌شود که بسترهای حقوقی لازم را برای اجرای تدابیر پیشگیری وضعی فراهم می‌کند. بنابراین، در این پژوهش، سیاست‌گذاری نه به مفهوم سیاست‌گذاری عمومی یا تقنینی صرف، بلکه به عنوان بخشی از سیاست‌گذاری جنایی موردنظر است که با استفاده از ابزارهای قانونی، اجرایی و مدیریتی به کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم کمک می‌کند.

با توجه به اهمیت روش به کارگیری شده در انجام این پژوهش، در ادامه، پس از اشاره‌ای کوتاه به مفاهیم اولیه پیشگیری وضعی، به تفصیل در خصوص نحوه و کیفیت انتخاب منابع و نیز چگونگی سنتز پژوهی انجام گرفته، توضیح داده خواهد شد.

۱. بازشناسی مفهومی پیشگیری وضعی (موقعیت مدار)

پیشگیری وضعی به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که در جهت تسلط بر محیط و با محوریت اشکال خاصی از جرم، با اتخاذ تدابیری از قبیل مدیریت، طراحی یا مداخله فوری در محیط انجام می‌شود. (clark, 1995: 88) به عبارت دیگر، پیشگیری وضعی بر کاهش انگیزه‌های مجرمان از طریق ایجاد موانع فیزیکی یا اجتماعی، افزایش احتمال کشف جرم و کاهش جذابیت اهداف متمرکز است. کلارک (۲۰۰۹)، یکی از پیشگامان این نظریه، اشاره می‌کند که هدف اصلی این رویکرد کاهش فرصت‌های جرم با استفاده از ابزارها و تکنیک‌های محیطی است. در تکمیل این تعریف، نجفی

کشور مقصد، پیوند خورده و انتظارات متوقع از به کارگیری سیاست‌ها در جهت کارآمدی نظام عدالت کیفری و کنترل جرم برآورده شود. (کوهی اصفهانی، صص ۸-۹)

ابرنندآبادی (۱۳۹۳) در دانشنامه جرم‌شناسی، پیشگیری وضعی را به عنوان رویکردی که بر بهبود شرایط محیطی و اجتماعی از طریق کاهش فرصت‌های جرم تمرکز دارد، تعریف کرده و تأکید می‌کند که این نوع پیشگیری برخلاف پیشگیری‌های اصلاح‌محور، بر جلوگیری از وقوع جرم از طریق ایجاد محدودیت‌ها و شرایط خاص در محیط پیرامونی مجرمان تأکید می‌ورزد. وی همچنین به اهمیت مداخلات سریع و ساده در موقعیت‌های جرم‌زا اشاره دارد که می‌تواند تأثیر قابل‌توجهی در کاهش جرائم داشته باشد (نجفی ابرنندآبادی، ۱۳۹۳، ص ۲۵۵-۲۵۶).

جدول شماره (۱) پیشگیری وضعی

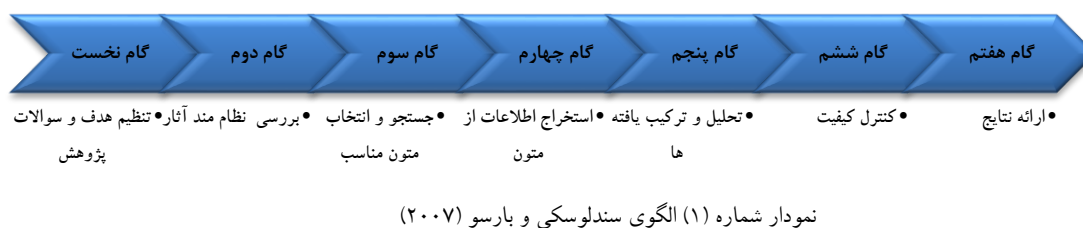
پیشگیری وضعی			
اهداف	زمان اجرا	گروه هدف	توضیحات
• تسلط بر محیط و اوضاع و احوال • پیرامونی مشرف بر جرم • مداخله بر اوضاع و احوال پیرامونی و • موقعیت‌های پیش‌جنایی به دنبال • منصرف‌کردن بزهکاران احتمالی از ارتکاب جرم • مدیریت و طراحی محیطی • تأثیر بر فرصت‌های بزهکارانه و افزایش هزینه جرم • تغییر موقعیت‌های جرم‌زا جهت دشوار نمودن ارتکاب جرم و گوشزد نمودن خطر دستگیری به بزهکاران احتمالی • حمایت از بزه‌دیده احتمالی	از کتاب: م. پ. از کتاب: م. پ.	بزهکاران بالقوه (مستعد ارتکاب جرم)	• این نوع از پیشگیری، موقعیت مدار و مبتنی بر پیشگیری بیرونی است؛ لذا توجهی به نیت و انگیزه درونی مجرمین احتمالی ندارد. از این رو، اثرش کوتاه‌مدت و گذرا است. • رویکرد کنشی فعال دارد.

۲. روش‌شناسی پژوهش و راهبرد پژوهش

در این تحقیق از روش «متاسنتز»^۱ یا «فرا ترکیب» استفاده شده است. فرا ترکیب، روشی کیفی است، مبتنی بر مرور نظام‌مند مطالعات و پژوهش‌های انجام‌گرفته در خصوص یک موضوع، جهت دستیابی

¹ Meta-synthesis

به شناخت عمیق پیرامون پدیده مورد مطالعه (کمالی، ۱۳۹۶: ۷۲۵) در حقیقت، در پژوهش کیفی با رویکرد فراترکیب، در پی فهم شاخص‌ها و اجزای دخیل در پدیده مورد مطالعه به شیوه‌ای علمی و نظام‌مند هستیم. بدین‌سان، ما در این پژوهش در راستای تعقیب هدف تحقیقاتی خود، بر اساس الگوی سندلوسکی و بارسو (۲۰۰۷)، نخست تحقیقات و مطالعاتی که در زمینه پیشگیری وضعی از جرم انجام شده بود را به‌صورت جامع، جمع‌آوری کردیم. سپس در گام‌های بعدی، ابتدا با بررسی عناوین این پژوهش‌ها (اعم از مقالات، کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های علمی)، نوشتارهایی را که با عنوان مربوطه خود ارتباط ساختاری نداشتند حذف کردیم و سپس این بررسی را در محتوای پژوهش‌های انجام شده نیز تعقیب کردیم تا نوشتارهایی که در محتوا وفادار به عنوان پژوهشی خود نبوده‌اند از دایره بررسی نهایی خارج شوند. به‌طور خلاصه، گام‌های مربوط به روش فراترکیب در این پژوهش را با توجه به الگوی سندلوسکی و بارسو (۲۰۰۷)، می‌توان در قالب نمودار زیر بیان نمود: (دولت کردستانی، ۱۳۹۹: ۸۶)

۳. گام‌ها و مراحل فراترکیب در پژوهش

در این قسمت از نوشتار، گام‌های طی شده در این پژوهش در خصوص موضوع پیشگیری وضعی از جرم بر اساس روش فراترکیب را با جزئیات مربوط به آن، به نحو تفصیلی تبیین می‌کنیم. در این راستا، هر گام را ذیل عنوانی مستقل توضیح خواهیم داد.

۱.۳. گام نخست؛ تنظیم هدف و سوالات پژوهش

در پژوهش حاضر، هدف نهایی و اصلی نظم‌دهی به تحقیقات صورت‌گرفته در زمینه پیشگیری وضعی از جرم و بهره‌گیری از دانش انباشته موجود و ارائه یک شمای کلی به سیاست‌گذاران می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت که نتایج این تحقیق می‌تواند سیاست‌گذاران را در اتخاذ تصمیم

مبتنی بر تحقیقات صورت گرفته پیشین رهنمون سازد. سؤال مطروحه نیز این است که کدام عوامل در زمینه پیشگیری وضعی از جرم، موثر می باشند؟

۲.۳. گام دوم؛ بررسی نظام مند متون

باتوجه به ماهیت و رویکرد خاص این مطالعه، جامعه آماری مطالعه و چارچوب مطالعه و حجم مطالعاتی این پروژه شامل کلیه مطالعات پژوهشی و مداخله‌ای در قلمرو پیشگیری وضعی از جرم است که به صورت مکتوب و مستند در قالب‌های مختلف ازجمله پایان‌نامه و رساله علمی، کتاب، مقاله و گزارش علمی در دهه‌های گذشته منتشر شده و در دسترس بوده است.^۱ بدین منظور کلیدواژه‌های پیشگیری از جرم، پیشگیری وضعی از جرم، پیشگیری موقعیت مدار و عناوین مشابه، در پایگاه‌های زیر مورد جست‌وجو قرار گرفته است.

جدول شماره (۲) منابع جست‌وجو شده مرتبط با موضوع در پایگاه‌های داده

۱	نورمگز	(https://www.noormags.ir)
۲	مگیران	(https://www.magiran.com)
۳	پرتال جامع علوم انسانی	(http://ensani.ir/fa)
۴	سیویلیکا	(https://civilica.com)
۵	گوگل اسکالر	(https://scholar.google.com)
۶	کتابخانه مرکزی	(https://www.nlai.ir)
۷	جهاد دانشگاهی	(https://www.SID.ir)
۸	ایراندک	(https://ganj.irandoc.ac.ir)

^۱. گفتنی است مدعای این پژوهش، آن نیست که تمامی مطالعات و پژوهش‌های مرتبط را دیده و بررسی کرده است؛ چه آنکه مواردی همچون عدم وجود نسخه‌های فیزیکی یا الکترونیکی بعضی از آثار و فصلنامه‌های قدیمی وجود داشته که دستیابی به آنها ممکن نبوده است. با وجود این، سعی بر آن بوده که کلیه مطالعات و پژوهش‌های مرتبط و در دسترس، احصا و بررسی شود.

۳.۳. گام سوم؛ جستجو و انتخاب پژوهش‌های مناسب

در این مطالعه صرفاً پژوهش‌هایی مورد بررسی و مرور قرار گرفته‌اند که منطبق با اصول «ارتباط» و «دسترسی‌پذیری» و دارای امتیاز مورد انتظار باشند؛ بنابراین، مطالعاتی که ویژگی‌هایی همچون خروج موضوعی از مسئله پژوهش، ترجمه‌ای بودن صرف، مشابه یا تکراری بودن را داشته‌اند یا به دلیل عدم دقت نویسنده در انتخاب کلیدواژه مناسب، با خطا در جست‌وجو مواجه شده‌اند، از دایره منابع این پژوهش حذف شده‌اند. مراحل دستیابی به جامعه آماری به شرح زیر صورت گرفته است: جامعه آماری اولیه، با جست‌وجوی تخصصی کلیدواژه‌های پیش‌گفته با محوریت کلیدواژه اصلی «پیشگیری وضعی از جرم»، «پیشگیری وضعیت مدار»، «پیشگیری وضعی» و سایر کلیدواژگان مترادف در موتورهای جست‌وجوی مذکور در جدول شماره (۲)، انجام شده است که جمعاً «۱۲۱» منبع علمی شامل کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های علمی، مقالات تخصصی منتشر شده در نشریات علمی و کنفرانس‌ها یافت شد. سپس در مرحله غربالگری، پژوهش‌هایی که دارای نسخه فیزیکی و الکترونیکی هستند از دو جهت «اعتبار سنجی» لازم صورت پذیرفت. ابتدا عنوان اثر و سپس چکیده و نتیجه‌گیری هر اثر بررسی شد و نتایجاً منابعی که خروج موضوعی داشته، یا هم‌پوشانی گسترده با دیگر پژوهش‌ها داشتند، حذف شدند. معیارهای دیگر همچون دسترس‌پذیری اثر و درجه علمی اثر و صاحب اثر، اعم از درجه علمی نویسندگان نیز مورد توجه بوده است، به نحوی که به ترتیب، استاد تمام، دانشیار، استادیار، دانش‌آموخته دکتری و دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد در کتاب‌ها، مقالات و پایان‌نامه‌ها و درجه علمی پژوهش در مقالات، ملاک درجه‌بندی و امتیازدهی قرار گرفته است. ملاک‌های امتیازدهی طبق جدول زیر است.

جدول شماره (۳) معیارهای امتیازدهی به آثار

امتیاز	ملاک
۱	رساله دکتری، کتب پژوهشی، طرح‌های پژوهشی و مقالات پژوهشی نسبت به سایر انواع پژوهش (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، مقاله ترویجی و...) از اهمیت بیشتری برخوردار است.
۱	پژوهش‌های انجام شده در بازه زمانی ۱۳۹۰ به بعد، از اهمیت بیشتری برخوردار است.

۱	پژوهش‌های انجام شده توسط اعضای هیئت علمی، فارغ‌التحصیلان و دانشجویان دکتری، از اهمیت بیشتری برخوردار است.
۱	پژوهش‌های انجام شده در دانشگاه های دارای گرید علمی معتبر کشور یا منتشره (در خصوص همایش‌های برگزار شده) توسط دانشگاه های (درجه ۱) از اهمیت بیشتری برخوردار است.
۱	پژوهش‌های ناظر به حل معضلات نظام کیفری ایران که واجد پیشنهاد های کاربردی و عملی باشند، از اهمیت بیشتری برخوردار است.
۵	حداقل امتیاز لازم برای عبور از این مرحله و پذیرش اثر در مرحله تجزیه و تحلیل نهایی، ۳ در نظر گرفته شده است.

۱.۳.۳ جامعه آماری

۲.۳.۳ تعداد نهایی مطالعات بررسی شده پیشگیری وضعی از جرم در پایگاه‌های داده

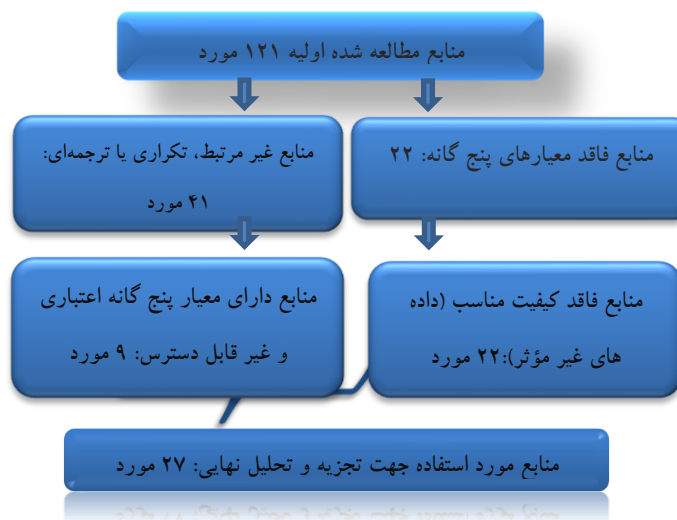
در ذیل این بخش ما اقدام به نمایش و تقریر تعداد دقیق مطالعات بررسی شده در هریک از تقسیم بندی‌ها نموده و منابع منتخب را از نظر نوع منبع به پایان‌نامه‌ها و رساله های علمی، کتب و مقالات تفکیک کرده و در بخش پایان نامه و رساله ها به محل انتشار، دولتی یا آزاد بودن دانشگاه‌ها و مؤسسات مرجع و حتی علمی-پژوهشی یا علمی-ترویجی و علمی تخصصی بودن آن‌ها اشاره می‌کنیم.

تعداد نهایی مطالعات بررسی شده پیشگیری وضعی از جرم در پایگاه‌های داده

تعداد نهایی مطالعات بررسی شده پیشگیری وضعی از جرم			
ردیف	نوع منبع	نام و نوع	تعداد موارد موجود
۱	پایان نامه ها و رساله های علمی	دانشگاه های دولتی	۴
		دانشگاه های غیردولتی (آزاد، پیام نور و غیرانتفاعی)	۲
۲	کتب	انتشاراتی ها	۱
۳	مقالات	علمی - پژوهشی	۱۷
		علمی - ترویجی و علمی - تخصصی	۳
		همایشی	۰
		مجموع فراوانی	۲۷
		زبان مطالعات منتخب و محل انتشار	فارسی - ایران
		تعداد نویسندگان	
		مرد	۴۵
		زن	۴۰
		جنسیت نویسندگان	
			۵

۱۰	دانش آموخته دکتری / عضو هیئت علمی	درجه علمی نویسندگان
۲۰	کارشناس ارشد	
۰	دانش آموخته کارشناسی	

۳.۳.۳ تعداد نهایی منابع سنتز نهایی

۴.۳.۴ گام چهارم؛ استخراج اطلاعات

در این مرحله، پژوهشگر فراترکیب باید بعد از بررسی‌های نهایی و تکمیل شدن پروسه انتخاب منابع، به سراغ استخراج اطلاعات رفته و اطلاعات لازم را استخراج نماید. این گام در قالب فرمی مخصوص جهت استخراج دقیق منابع منتخب، انجام می‌پذیرد و از آن، در گام‌های بعدی استفاده می‌شود.

۵.۳ گام پنجم کنترل کیفیت منابع منتخب

مطالعات مورد بررسی، از نظر کیفیت و قابلیت اتکا تحلیل شوند. برای این منظور، از معیارهای پیشنهادی نوبلیت و هیر (Noblit and Hare, 1988) برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌های کیفی استفاده شده است. این معیارها در پانویس جدول زیر مشخص شده است. به منظور سنجش کیفیت مطالعات مورد استفاده در این تحقیق، جدول زیر تنظیم شده است که نشان می‌دهد هر یک از مطالعات منتخب بر اساس این چهار معیار چگونه ارزیابی شده‌اند:

مطالعه	اعتبار ^۱	قابلیت انتقال ^۲	وابستگی ^۳	تأییدپذیری ^۴
۱ فیروز محمودی جانکی و مجید قورچی بیگی (۱۳۸۸)	بالا	بالا	بالا	بالا
۲ علی صفاری (۱۳۸۰)	بالا	متوسط	بالا	بالا
۳ هادی داچک (۱۳۹۹)	بالا	بالا	بالا	بالا
۴ مهدی مقیمی (۱۳۹۷)	بالا	متوسط	بالا	بالا
۵ علی نجیبیان (۱۳۸۸)	بالا	بالا	متوسط	بالا
۶ محمدجواد نماینده جورابچی (۱۳۹۴)	بالا	بالا	بالا	متوسط
۷ سید امیرحسینی (بی تا)	بالا	متوسط	بالا	بالا
۸ صیاد درویشی (۱۳۹۶)	بالا	بالا	بالا	بالا
۹ امیرحسین جلالی فراهانی (۱۳۸۴)	بالا	بالا	متوسط	بالا
۱۰ علیرضا جزینی، مهدی مقیمی و محمدعلی عامری (۱۳۹۸)	بالا	بالا	بالا	متوسط
۱۱ مسعود مرشدی و محمدحسن جعفریان (۱۳۹۲)	بالا	بالا	متوسط	بالا
۱۲ عبدالله هندیانی، حسین شریف پور، حمید ابراهیمی (۱۳۹۷)	بالا	بالا	بالا	بالا
۱۳ علی افراسیابی و مسعود یاراحمدی (۱۳۹۱)	بالا	بالا	بالا	بالا
۱۴ سمیرا عزیزی (۱۳۹۵)	بالا	متوسط	بالا	بالا
۱۵ احمد احمدی (۱۳۸۷)	بالا	بالا	بالا	بالا
۱۶ علی صفاری و راضیه صابری (۱۳۹۶)	بالا	بالا	بالا	بالا
۱۷ مهدی مقیمی و سید عزیز رفعتی اصل (۱۳۸۹)	بالا	بالا	بالا	بالا
۱۸ صیاد درویشی، یوسف محمد مقدم و عبدالرضا میرخانی (۱۳۹۷)	بالا	بالا	بالا	بالا
۱۹ محمدعلی بابایی و علی نجیبیان (۱۳۹۰)	بالا	بالا	بالا	بالا
۲۰ علی افراسیابی (۱۳۸۹)	بالا	بالا	بالا	بالا
۲۱ علی صفاری (۱۳۸۱)	بالا	بالا	متوسط	بالا
۲۲ سید محمود میرخلیلی (۱۳۸۸)	بالا	بالا	بالا	بالا
۲۳ سید محمود میرخلیلی (۱۳۸۵)	بالا	بالا	بالا	بالا

^۱ (Credibility): بررسی دقت و صحت داده های استخراج شده از منابع منتخب

^۲ (Transferability): میزان قابلیت تعمیم یافته های پژوهش به سایر حوزه های مرتبط

^۳ (Dependability): انسجام و یکپارچگی داده ها در فرایند تحلیل

^۴ (Confirmability): میزان بی طرفی پژوهشگر در استخراج داده ها

۲۴	علی نجیبیان (۱۳۸۸)	بالا	بالا	متوسط	بالا
۲۵	علی افراسیابی و ابوالفضل خالقی (۱۳۹۴)	بالا	بالا	بالا	بالا
۲۶	علی صفاری و راضیه صابری (۱۳۹۳)	بالا	بالا	بالا	بالا
۲۷	مهرزاد طهماسبی (۱۳۹۷)	بالا	بالا	بالا	بالا

کام ششم: تحلیل و ترکیب یافته‌ها و کنترل کیفی نهایی

۱.۵.۳ ساختار و مقولات، تم‌ها و کدهای استخراجی

	مطالعه	مقوله کلی	تم‌های فرعی	کدهای استخراجی
۱	فیروز محمودی جانکی و مجید قورچی‌بیگی (۱۳۸۸)	طراحی محیطی و کاهش جرایم	نظارت محیطی، علانم تصرف	افزایش امنیت از طریق معماری، کاهش نقاط جرم‌زا
۲	علی صفاری و راضیه صابری (۱۳۹۳)	پیشگیری وضعی و حقوق کیفری	دفاع مشروع و پیشگیری وضعی	تعیین ضوابط قانونی، نقش بازدارندگی پیشگیری وضعی
۳	هادی داچک (۱۳۹۹)	راهبردهای کلان پیشگیری وضعی	کنترل جرم در سیاست جنایی	اعمال تدابیر فیزیکی و نظارتی، کاهش فرصت‌های جرم
۴	مهدی مقیمی (۱۳۹۷)	نظریه انتخاب منطقی در پیشگیری	پیشگیری مبتنی بر هزینه - فایده	نقش محاسبه سود و زیان در پیشگیری، مدل‌های اقتصادی جرم
۵	علی نجیبیان (۱۳۸۸)	موانع و محدودیت‌های پیشگیری	چالش‌های حقوقی و اجتماعی	موانع قانونی، تأثیر سیاست‌های پیشگیری بر حریم خصوصی
۶	محمدجواد نماینده جورابچی (۱۳۹۴)	طراحی محیطی و پیشگیری از جرم	معماری شهری و ایمنی	نقش طراحی شهری در کاهش فرصت‌های جرم، بهینه‌سازی فضاها
۷	سید امیرحسینی (بی‌تا)	پیشگیری محیطی در کلان‌شهرها	تحلیل الگوهای بزهکاری	رابطه توسعه‌یافتگی مناطق شهری با نرخ جرم
۸	صیاد درویشی (۱۳۹۶)	دانش و مهارت پلیس در پیشگیری وضعی	تخصص‌های موردنیاز پلیس	مهارت‌های تحلیل جرم، مدیریت شرایط محیطی، نقش آموزش پلیس
۹	امیرحسین جلالی فراهانی (۱۳۸۴)	سیاست‌های کیفری و پیشگیری وضعی	تأثیر قانون بر جرم	اصلاح قوانین برای کاهش فرصت‌های جرم، نظارت‌های قانونی
۱۰	علیرضا جزینی، مهدی مقیمی و محمدعلی عامری (۱۳۹۸)	مبانی نظری پیشگیری وضعی	تحلیل دیدگاه‌های جرم‌شناسی	نقش نظریات جرم‌شناختی در پیشگیری، مدل‌های اجرای پیشگیری وضعی
۱۱	مسعود مرشدی و محمدحسن جعفریان (۱۳۹۲)	طراحی محیطی و پیشگیری از سرقت	تأثیر محیط بر بزهکاری	تغییر وضعیت مکان‌های جرم‌خیز، تأثیر طراحی محیطی بر

کاهش جرم				
نقش نیروی انتظامی در پیشگیری از تهدیدات نرم، تدابیر حفاظتی	مقابله انتظامی	پیشگیری وضعی و تهدیدات نرم	عبدالله هندیانی، حسین شریف پور، حمید ابراهیمی (۱۳۹۷)	۱۲
نقش جامعه در پیشگیری از جرم، سیاست‌های مشارکتی	کنترل اجتماعی	پیشگیری وضعی در سیاست‌های اجتماعی	علی افراسیابی و مسعود یاراحمدی (۱۳۹۱)	۱۳
آموزش عمومی، نقش آگاهی بخشی در کاهش جرایم	مشارکت شهروندان	عوامل اجتماعی مؤثر در پیشگیری وضعی	سمیرا عزیزی (۱۳۹۵)	۱۴
تنظیم مقررات شهری برای کاهش جرم، نقش دوربین‌های نظارتی	سیاست‌های نظارتی	پیشگیری وضعی و مدیریت شهری	احمد احمدی (۱۳۸۷)	۱۵
بررسی کارآمدی روش‌های پیشگیری، تطبیق با مدل‌های بین‌المللی	نقد سیاست‌های پیشگیری	تحلیل نظری پیشگیری وضعی	علی صفاری (۱۳۸۰)	۱۶
مدل‌های اقتصادی در کاهش انگیزه‌های بزهکارانه	تأثیر هزینه‌های جرم	نقش اقتصاد در پیشگیری از جرم	مهدی مقیمی و سید عزیز رفعتی اصل (۱۳۸۹)	۱۷
استفاده از هوش مصنوعی در کنترل جرم، داده‌کاوی جرم‌شناختی	نقش تکنولوژی در پیشگیری	پیشگیری وضعی و فناوری	وصیاد درویشی، یوسف محمد مقدم و عبدالرضا میرخانی (۱۳۹۷)	۱۸
ضعف‌های عملی در اجرای پیشگیری، مشکلات اجرایی مقررات	نقد محدودیت‌های اجرایی	چالش‌های پیشگیری وضعی	محمدعلی بابایی و علی نجیبیان (۱۳۹۰)	۱۹
نقش طراحی محیطی	پیشگیری در مناطق جرم‌خیز	پیشگیری وضعی در مناطق پرخطر	علی افراسیابی (۱۳۸۹)، سیاست‌های تدابیر،	۲۰
مشکلات اجرایی، هزینه‌های پیشگیری، تعارض با حقوق شهروندی	بررسی نقاط ضعف تدابیر	انتقادات وارد بر پیشگیری وضعی	علی صفاری (۱۳۸۱)	۲۱
ایجاد موانع فیزیکی، نقش پلیس در کاهش جرایم	تأمین امنیت فیزیکی	نقش تقویت حفاظتی آماج جرم	سید محمود میرخلیلی (۱۳۸۸)	۲۲
تحلیل تطبیقی قوانین کیفری، موانع اجرایی پیشگیری	محدودیت‌های قانونی	چالش‌های حقوقی پیشگیری وضعی	علی نجیبیان (۱۳۸۸)	۲۳
نقش آموزه‌های اسلامی در پیشگیری از جرم	رویکردهای اسلامی	پیشگیری وضعی در سیاست جنایی اسلام	سید محمود میرخلیلی (۱۳۸۵)	۲۴
همکاری نهادهای مختلف در اجرای پیشگیری	نقش هماهنگی سازمانی	مدیریت پیشگیری وضعی	علی افراسیابی و ابوالفضل خالقی (۱۳۹۴)	۲۵
تفاوت دفاع مشروع و پیشگیری،	تطبیق با دفاع مشروع	(تحلیل مقایسه‌ای	علی صفاری و راضیه صابری	۲۶

تحلیل تطبیقی مقررات		پیشگیری وضعی	(۱۳۹۳)	
تأثیر محدودیت‌های پیشگیری بر آزادی‌های فردی	چالش‌های قانونی و اخلاقی	پیشگیری وضعی و حقوق بشر	مهرزاد طهماسبی (۱۳۹۷)	۲۷

۲.۵.۳ مرور سامانمند (سیستماتیک) مطالعات انجام گرفته مرتبط با پیشگیری وضعی از جرم (با تأکید بر ادبیات پژوهشی ایران: مأخذ شناسی و استخراج داده)

در این بخش ما اقدام به بررسی آثار منتخب در حوزه پیشگیری وضعی کرده و در آن به صورت کاملاً مختصر و مفید، جزئیات مطالعات از قبیل شیوه و حجم نمونه، ابزار مورداستفاده، نقطه تمرکز پژوهش و یافته‌های آن را بیان خواهیم نمود. راهبرد جست‌وجو در مطالعات مرتبط با موضوع، بر اساس سؤالات و اهداف پژوهش جهت انجام مرور سیستماتیک با محوریت وسعت، عمق و دیدگاه نقادانه نسبت به موضوعات مورد کاوش، طراحی شده است؛ بنابراین راهبرد در پی شناسایی مطالعات کافی برای یافته‌های بدون سوگیری^۱ و جامع^۲ بوده است. **Gough;** (Thomas,2012:28) بر اساس سؤال مدنظر و مطابق با معیارهای ورود و خروج^۳، هرکدام از مطالعات مرتبط با موضوع پژوهش، بر اساس ملاک‌های موضوع اثر منتخب و محتوای مرتبط گزینش شده و تلاش برای استخراج سیستماتیک، تلفیق آن‌ها بوده است؛ ترکیبی که منجر به سنخ‌بندی آثار و مطالعات قبلی شده و همچنین امکان شناسایی کمبودها، ابهامات، خلأهای شناختی در بدنه دانش و پیشینه موجود درباره موضوع یا حیطه مورد مطالعه را فراهم می‌سازد. (

Petticrew & Roberts,2006:2)

برای تحقق اهداف فوق، غربالگری و انتخاب مطالعات و برنامه‌های مداخله‌ای با دو ویژگی مدنظر قرار گرفته‌اند: اولاً به موضوع مورد مطالعه، مربوط باشند (اصل ارتباط)؛^۴ ثانیاً مطالعاتی باشند که به لحاظ اندازه‌گیری روابط ساختاری و نتایج، قابل اعتماد و معتبر باشند (اصل درستی).^۵ (همان) در این قسمت، خلاصه‌ای از مهم‌ترین داده‌های استخراج شده از منابع مطالعه شده در خصوص چپستی مسئله، روش‌شناسی، یافته‌ها و راهکارها ارائه خواهد شد.

¹ Unbiased aggregation

² Exhaustive

³ Inclusion and exclusion criterias

⁴ Relevancy.

⁵ Accuracy

جدول شماره (۴) کتابشناسی توصیفی و داده‌های استخراج‌شده از مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص پیشگیری

وضعی از جرم

عنوان، محقق یا محققان و سال	جامعه، شبهه و حجم نمونه‌ها، ابزار و تعداد صفحات	نوع منبع و محل انتشار	تمرکز و طرح پژوهش	یافته‌ها
«نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرم» فیروز محمودی جانکی و مجید قورچی بیگی (۱۳۸۸)	- کتابخانه‌ای (۲۳) صفحه)	مقاله علمی پژوهش ی (مطالعات حقوق خصوصی)	بررسی تأثیر محیط خودساخته (و نه محیط طبیعی) بر ارتکاب جرم	۱- دو عامل در متوقف کردن مجرمان مؤثر است، اول نشانه‌ها و علائم تصرف و دیگری نظارت. ۲- محیط ساخته‌شده بر رفتار انسان تأثیرگذار است. محیط می‌تواند با ایجاد فرصت برای ارتکاب جرم، مجرم را تشویق به ارتکاب جرم نماید و از طرف دیگر می‌تواند با افزایش قابلیت نظارت ساکنان بر محیط از وقوع جرم پیشگیری کند. ۳- مجرمان هنگام ارتکاب جرم به خطر دستگیری بیشتر از شدت مجازات فکر می‌کنند. ۴- بخشی از شخصیت وجودی هر فردی مکانی است که خود را با آن می‌شناسد. تحقیق درباره قلمرو و پرخاشگری نشان می‌دهد که قلمرویی که بد تعریف‌شده باشد، چه قلمرو اولیه باشد (مانند خانه) و چه قلمرو عمومی، پرخاشگری بیشتر را به دنبال دارد.
«بررسی راهبردها ی طراحی و مدیریت مکان برای پیشگیری وضعی از جرم» علی افراسیابی و مسعود	- توصیفی- تحلیلی/ کتابخانه‌ای (۲۶) صفحه)	مقاله علمی ترویج ی (فصلنامه علمی مطالعات پیشگیری از جرم)	این مقاله به دنبال پاسخ به دو سؤال اساسی است: برای پیشگیری محیطی از جرم از چه راهبردهایی می‌توان بهره گرفت؟ چگونه می‌توان نیروی‌های بالقوه موجود در	۱- طراحی مکان برای پیشگیری از جرم، راهبرد مناسبی است که می‌تواند آماج جرم را در برابر جرم مقاوم نماید. ۲- طراحی محیطی راهبردی است که منافع آن در کوتاه‌مدت حاصل می‌شود. از این‌رو شهروندان تمایل بیشتری به بهره‌گیری از راهبردهای طراحی محیطی دارند. ۴- برای کاهش جرم باید از دو نوع نظارت بهره گرفت: اول نظارت طبیعی که توسط شهروندان صورت می‌گیرد و دوم، نظارت رسمی که توسط پلیس و دوربین‌های مداربسته صورت می‌گیرد.

یاراحمد ی (۱۳۹۱)			مکان‌های اجتماعی را به‌گونه‌ای مدیریت کرد که از وقوع جرم پیشگیری شود؟ (تبیینی و کاربردی)	
«طراحی محیطی عاری از جرم (مطالعه میدانی دو منطقه نیاوران و باقرشهر تهران)» سمیرا عزیزی (۱۳۹۵)	۳۷ نفر از اهالی نیاوران و ۳۷ نفر از اهالی باقرشهر میدانی (پرسش‌نامه ه) و کتابخانه‌ای ۱۷۴) (صفحه)	پایان‌نامه کارشناسی ارشد (دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران) استاد راهنما: عباس شیر استاد مشاور: محمود مهدوی (صفحه)	انگیزه مجرمین برای ارتکاب جرم و نیز تأثیر طراحی محیطی بر میزان جرائم (پیمایشی کاربردی)	۱. از زمان ظهور تفکر علمی در خصوص بزهکاری و راه‌های پیشگیری از آن ابتدا توجه جرم‌شناسان به شخص مجرم و اصلاح و بازپروری بزهکاران معطوف بود لیکن از چند دهه قبل تمرکز بر پیشگیری از جرم از رهگذر توجه به بزه‌دیدگان و اقدامات آن‌ها جهت کاهش انگیزه مجرمین برای ارتکاب جرم و نیز تأثیر طراحی محیطی بر میزان جرائم متمرکز شد. ۲. ارزیابی موردی دو محله منتخب شهر تهران در این پژوهش و بررسی‌های میدانی مؤید این نکته می‌باشد که اکثر جرائم در مناطقی رخ می‌دهد که در آن‌ها فرصت کافی جهت ارتکاب جرم برای مجرمین به دلیل ضعف در طراحی محیطی و معماری مهیا بوده است.
«بررسی راهبردها ی طراحی و مدیریت مکان برای پیشگیری وضع‌ای از	- توصیفی- تحلیلی/ کتابخانه‌ای / ۸۹) (صفحه)	پایان‌نامه کارشناسی ارشد (دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات	بررسی راهبردهای پیشگیرانه مکانیکی از جرم از طریق طراحی محیطی (تبیینی)	۱. یکی از انواع راهبردهای پیشگیرانه مکانیکی از جرم «پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی» (CPTED) است. این یک فرآیند طراحی شهری با تمرکز بر ارتباط بین محیط مسکونی و ساختار شهرها و افزایش ایمنی آن از طریق بهبود طراحی محیط است و مقوله‌ای است که در بسیاری از کشورها توجه لازم به آن نشده است. ۲. با بهینه‌سازی فرصت‌های نظارت، تعریف مشخص و واضح از قلمرو و ایجاد تصویری مثبت از محیط می‌توان مجرمان را از ارتکاب جرم بازداشت. ۳. مجرمان برای ارتکاب جرم دست به انتخاب زده و با برآورد هزینه-

جرم» محمدجواد نماینده جورابچی (۱۳۹۴)		شاهرود) استاد راهنما: عسل عظیمیان استاد مشاور: علیرضا بخشنده		فایده، میزان خطر جرم را برای خویش در نظر می‌گیرند و سعی دارند عمل خود را با کمترین هزینه و میزان خطر و بیشترین سود به انجام برسانند. ۴. در کنار توجهات کنونی معماری و شهرسازی از قبیل زیباسازی، صرفه اقتصادی، رعایت حریم خصوصی، رعایت حقوق و آزادی‌های فردی، محکم سازی و مقاومت بالا در برابر حوادث طبیعی، باید به مقاومت محل‌های مسکونی در برابر جرم نیز فکر کرد و به دنبال راه‌حل مناسب برای آن باشیم.
«طراحی الگوی نظام پیشگیری محیطی از مخاطرات آسیب‌ها ی اجتماعی جرم‌زا (مطالعه موردی کلان‌شهر تهران)» سید امیرحسین ی (بی‌تا)	- توصیفی- تحلیلی/ شیوه گردآوری اطلاعات به‌صورت مطالعه اسنادی و تحلیل پیمایشی (پرسش‌نامه های) است. /۱۵۶ (صفحه)	پایان‌نامه کارشناسی ارشد (دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران) استاد راهنما: رسول افضلی و ابوالقاسم گورابی استاد مشاور: علیرضا دربان آستانه	ارائه الگوی پیشگیری از جرم بر پایه مؤلفه‌های طراحی محیطی (تبیینی)	۱. مخاطره به معنای وضعیت بالقوه آسیب‌رسان برای جان، مال، محیط‌زیست و عملکرد انسان می‌باشد و دو عامل کلی محیط طبیعی (طبیعت و فرایندهای آن) و انسان (فعالیت‌های انسانی) سبب پیدایش وضعیت‌های مخاطره‌آمیز می‌شود. ۲. نقشه‌های ارائه‌شده از جرم در شهر تهران نشان‌دهنده میزان بالای جرائم در مناطق جنوبی و مرکزی شهر است. در همین راستا در این پژوهش، در مرحله بعد، رابطه میزان توسعه‌یافتگی با بروز جرائم در تهران بررسی شد و مشخص شد که با افزایش سطح توسعه‌یافتگی مناطق، از شدت و میزان بروز آسیب‌ها کاسته می‌شود. ۳. در الگوی علی مشخص شد مهم‌ترین عوامل بروز آسیب‌ها در مناطق تهران، به ترتیب علل خانوادگی، فردی، روحی و روانی و اقتصادی است.
«مکان‌یاب: ی جرم سرقت منازل با رویکرد پیشگیری وضع‌ی از	جامعه آماري: کلیه کارکنان معاونت آگاهی و دوایر	مقاله علمی‌پژوهش ی (فصلنامه انتظام اجتماعی)	پیشگیری از سرقت از طریق طراحی محیطی (کاربردی)	۱. با تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده رابطه بین موقعیت زمانی ارتکاب جرم و انتخاب محل سرقت با میانگین ۸۸/۶، وجود رابطه بین شرایط محیطی محل ارتکاب جرم و انتخاب مکان جرم با میانگین ۸۵/۵ و شاخص خصوصیات و ویژگی‌های فردی سارقین با میانگین ۸۱/۳ و شاخص طرح و نقشه‌های قبلی سارقین با میانگین ۸۰/۹، به ترتیب بیشترین تأثیرگذاری بر انتخاب مکان جرم را داشته‌اند. ۲. با برنامه ریزی اصولی و مدیریت مناسب محیط فیزیکی، معماری و

جرم « مسعود مرشدی و محمدحسن ن جعفریان (۱۳۹۲) »	پیشگیری کلا نتری ها ی سطح حوزه استحفاظی شهر خوی / رویدادی توصیفی / پیمایشی (۲۲ صفحه)		طراحی بهینه شهری، از یک طرف می‌توان باعث افزایش نظارت اجتماعی در مناطق خلوت شهر شد و از طرف دیگر باعث کاهش تراکم جمعیت و فعالیت‌ها در بخش‌های متراکم شهر شده و در نهایت از بروز سرقت پیشگیری کرد.
« نقش تقویت حفاظتی آماج‌ها در پیشگیری از جرم » سید محمود میرخلیلی (۱۳۸۸)	- توصیفی و تحلیلی کتابخانه‌ای / (۳۸ صفحه)	مقاله علمی ترویجی (فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم)	۱. بخشی از تدابیر سیاست جنایی به پیشگیری وضعی از جرم بازمی‌گردد، که درصدد تحدید فرصت‌ها و موقعیت‌های جرم‌زا و دشوار کردن تحقق اندیشه مجرمانه است. ۲. برای پیشگیری باید از وسایل و ابزار مشروع مانند محدود نمودن آماج و اهداف جرم استفاده کرد. ۳. در سیاست جنایی اسلام توصیه‌ای به وجود فرصت‌ها و موقعیت‌ها نشده است. ۴. تلاش برای ساختن درونی انسان یک قوه خودکنترلی درونی است و لازم است به کنترل بیرونی یعنی آماج جرم نیز توجه شود. ۵. مجرمان سعی بر غلبه بر موانع بزهکاری دارند.
« توسعه شهرها و ضرورت پیشگیری وضعی از بزهکاری » سید	- کتابخانه‌ای / (۲۰ صفحه)	مقاله علمی پژوهشی (مطالعات حقوق خصوصی)	۱. عوامل مؤثر در بروز یا عدم بروز جرائم، کج روی و انحرافات در معماری شهری عبارت‌اند از: الف) ایجاد فضاهای قابل کنترل و رؤیت پذیر از طریق روشنایی مناسب خیابان‌ها و کوچه‌های بن‌بست، نظارت بر ورود و خروج افراد، خصوصی‌سازی و انفرادی کردن فضاهای عمومی و نیمه عمومی، در کنار هم بودن محل عبور وسایل نقلیه و افراد پیاده، استفاده از آیفون تصویری، قرار دادن نگهبان در ورودی‌ها، اجبار به وجود پارکینگ در منازل نوساز و... ب) سیاست‌های مسکن: شامل: طراحی ساختمان‌های ایمن در مقابل جرم با نظر کارشناسان جرم‌شناس و مهندسين معماری. ۲. بر اساس آمارها و تحقیقات به‌عمل آمده، میزان جرائم شهری حتی به

محمود میر خلیلی (۱۳۸۷)				نسبت جمعیت، از جرائم غیر شهری بالاتر است. ۳. بالا بودن نرخ جرائم شهری محصول ساختار اجتماعی و فیزیکی است. ۴. تغییر وضعیت‌ها و موقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی در راستای کاهش فرصت‌های مجرمانه مانند ایجاد همگونی و هماهنگی فرهنگی، تقویت روابط همسایگی، ایجاد حس مسئولیت نسبت به امور امنیتی در محله‌ها، ایجاد نهادهای امنیتی محلی و امثال آن‌ها می‌تواند اقدامات پیشگیرانه وضعی مؤثری محسوب گردد.
« ضوابط حقوقی - جرم‌شنا س پیشگیری وضعی از جرم » علی صفاری و راضیه صابری (۱۳۹۳)	به صورت نظرسنجی با نمونه آماری زیر: ۳۱ نفر از کارشناسان ، متشکل از اساتید، قضات و وکلای دادگستری . ۳۱ نفر محکومان به جرم سرقت و ۷۰ نفر از بزه دیدگان / منابع مکتوب و پرسش‌نامه	مقاله علمی پژوهشی ی (نشریه آموزه‌های حقوق کیفری)	بررسی وجوه افتراق و اشتراک بین دفاع مشروع و پیشگیری وضعی (تبیینی)	۱- اعمال حق، نظم اجتماعی یا ترکیبی از این دو، می‌تواند مجوزی برای اعمال پیشگیری وضعی باشد. ۲- اقدامات پیشگیرانه وضعی باید در چارچوب ضوابط و قوانین باشد. ۳- در صورت عدم تعیین ضوابط خاص برای پیشگیری وضعی، دفاع از حق یا اقدامات پیشگیرانه در برابر بزهکار احتمالی، مستمسکی برای وقوع تعرضات ناحق خواهد بود. ۴- عدم توجه قانون‌گذار به مسئله پیشگیری وضعی باعث شده است که برخی مصادیق دفاع مشروع با پیشگیری وضعی مطابقت داده‌شده و حق اقدام‌کننده تضییع گردد. ۵- یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد اکثریت جامعه آماری شامل کارشناسان (اساتید، قضات و وکلای دادگستری)، سارقین و افراد عادی موافق تعیین ضوابط ضرورت هشداررسانی (۸۲ درصد موافق و ۱۸ درصد مخالف)، استفاده از ابزار پیشگیرانه وضعی در برابر رفتارهای غیرقانونی (۸۳ موافق و ۱۵ درصد مخالف) و ضرورت عرفی در استفاده از ابزارهای پیشگیرانه وضعی (۶۸ درصد موافق و ۳۰ درصد مخالف) بوده‌اند.
۳۶) (صفحه)				

« مبانی پیشگیری وضعی از جرم »	- کتابخانه‌ای / (۲۱۶)	طرح منتشر شده در قالب کتاب (پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی (ناجا)	تحلیل انتقادی مبانی نظری پیشگیری وضعی از جرم از دیدگاه برخی واضعین و طرفداران (تبیینی)	۱. پیشگیری از جرم ولو به صورت جزئی و خاص، جز با درک صحیح از دو مفهوم «فرایند وقوع جرم» که متضمن شناخت جرم، شرایط مرتکب و ارتکاب آن است و نیز مفهوم «تأثیر مجرمیت بر زندگی افراد»، چه در بُعد فردی و چه در بُعد جمعی آن، امکان پذیر نخواهد بود. ۲. توفیق در پیشگیری از جرم تنها با به کارگیری یک رهیافت یا تحلیل پیشگیری و از یک منظر واحد حاصل نمی شود، بلکه جمع رهیافت ها و تلفیق منطقی منظرها و همکاری چندجانبه اشخاص و نهادهای دولتی و مردمی متصدی را می طلبد. ۳. پیشگیری از هر جرمی باید بر اساس عوامل ترکیبی با شناخت کامل جرایم و انواع آن ترسیم گردد. ۴. وقتی فردی قصد ارتکاب جرمی را می نماید دو عامل برای او تعیین کننده است؛ محاسبه و تضمین سود حاصله از ارتکاب جرم و احتراز از خطرات و عوارض منفی ناشی از آن (بدیهی است که چنین محاسبه ای عقلانی بوده و احتیاج به تفکر و تعقل دارد و هیچ عاقلی بدون محاسبه این دو عامل، دست به ارتکاب جرم نخواهد زد).
« مبانی نظری پیشگیری از وقوع جرم »	- کتابخانه‌ای / (۵۶ صفحه)	مقاله علمی پژوهشی فصلنامه تحقیقات حقوقی (تبیینی و کاربردی)	۱. تحلیل انتقادی مبانی نظری پیشگیری وضعی از جرم از دیدگاه برخی واضعین و طرفداران (تبیینی و کاربردی)	۱. پیشگیری از هر جرمی باید بر اساس عوامل ترکیبی با شناخت کامل جرایم و انواع آن ترسیم گردد. ۲. وقتی فردی قصد ارتکاب جرمی را می نماید دو عامل برای او تعیین کننده است؛ محاسبه و تضمین سود حاصله از ارتکاب جرم و احتراز از خطرات و عوارض منفی ناشی از آن ۳. پیشگیری وضعی در مرحله خاصی از ارتکاب جرائم خاص که عمدتاً جرائم علیه اموال، یعنی جرائم «سودمدار» یا «طریقی» (و ابزاری) هستند، تمرکز دارد. ۴. هرچند پیشگیری وضعی نتایج رضایت بخشی را در بسیاری از موارد به همراه آورده، اما پیشگیری واقعی از جرم در چارچوب یک سیاست جنایی راهبردی زمانی مصداق خواهد یافت که راهبرد مربوطه از یک سو به کاهش هرچه بیشتر فرصت های مجرمانه پرداخته و از دیگر سو و به طور هم زمان شرایط فردی و اجتماعی زندگی را در همه ابعاد اقتصادی، فرهنگی، سیاسی
« تحلیلی بر پیشگیری »	- توصیفی - تحلیلی /	مقاله علمی پژوهشی	بررسی راهبردها و عملکردهای پیشگیری وضعی	۱. پیشگیری را می توان یکی از راهبردهای اساسی در حوزه کنترل اجتماعی دانست. ۲. انسان موجودی حسابگر است و سود و زیان عملش را می سنجد.

وضع‌ی در نظام حقوقی ایران» هادی داچک (۱۳۹۹)	کتابخانه‌ای / (۱۴ صفحه)	(فصلنامه بین‌المللی پژوهش ملل)	در حقوق ایران (تبیینی)	۳. طبق یافته‌های پیشگیری وضعی، جرم قابل پیش‌بینی بوده و صرف‌نظر از اینکه مرتکب تحت تأثیر چه عاملی بوده، از طریق کاهش فرصت‌های ارتکاب و آماج‌های آن، با اعمال روش‌های فیزیکی (مادی) یا تغییر و کنترل موقعیت‌های مناسب برای ارتکاب جرم، می‌توان وقوع آن را ممتنع و خنثی ساخت.
«مبانی نظریه انتخاب منطقی» در پیشگیری وضعی» مهدی مقیمی (۱۳۹۷)	- توصیفی و تحلیلی کتابخانه‌ای / (۳۲ صفحه)	مقاله علمی پژوهشی فصلنامه پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی	بررسی انتقادی مبانی «نظریه انتخاب منطقی» در پیشگیری وضعی (تبیینی)	۱. نظریه انتخاب منطقی، معرف نظام عقلانیت در پیشگیری وضعی است. ۲. در بُعد پوزیتیویستی، پیشگیری وضعی با الگوبرداری از رفتارگرایی، مبنای تصمیم‌گیری بزهکار بالقوه را پاداش-تنبیه و در بُعد جامعه‌شناختی، پاداش-هزینه می‌داند. ۳. با تقلیل بزهکار بالقوه به موجودی محاسبه‌گر یا ماشین‌حساب، ارزش‌ها، معنویت و سعادت مفهومی ندارد؛ زیرا اهداف توسط امیال و برای دستیابی به منفعت کوتاه‌مدت مادی با محاسبات اقتصادی (هزینه-سود) تعیین می‌شود.
«پارادایم‌های حاکم بر پیشگیری وضعی از جرم» علی افراسیابی (۱۳۸۹)	- توصیفی-تحلیلی / کتابخانه‌ای / (۲۳ صفحه)	مقاله علمی ترویجی فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم	بررسی الگوهای مسلط حاکم بر پیشگیری وضعی از جرم (تبیینی)	۱. پیشگیری وضعی از جرم شامل ۲۵ نوع تکنیک پیشگیرانه است که با تغییر در وضعیت‌های پیش‌جنایی مانع از وقوع جرم می‌شود. ۲. این تکنیک‌ها که همگام با تحولات در حوزه بزهکاری و نظریات جرم‌شناختی کامل شده‌اند بر مبنای پارادایم‌های مشخصی بنا گردیده‌اند. ۳. نتایج برآمده از این تحقیق حاکی از آن است که سه پارادایم بر مقوله پیشگیری وضعی از وقوع جرم حاکم است. پارادایم نخست مبتنی بر نظریه بازدارندگی وضعی است و تلاش می‌نماید که از رهگذر ایجاد موانع فیزیکی، نصب تجهیزات کنترلی و در دسترس قراردادن سازوکارهای بازدارندگی در وضعیت‌های پیش‌جنایی، از وقوع جرم پیشگیری نماید. پارادایم دوم، بر حذف عوامل وضعی توجیه‌کننده و ابهام‌آور که امکان توجیه رفتارهای جنایی توسط بزهکاران بالقوه را تقویت می‌نمایند، تأکید می‌شود. پارادایم سوم (پارادایم محرک زدایی از وضعیت‌های پیش‌جنایی) تلاش می‌شود که عوامل وضعی محرک پدیده جنایی از بسترهای وضعی پیش

جنایی حذف شوند.				
۱. پیشگیری وضعی به‌عنوان یکی از روش‌های پیشگیری، به مجموعه تدابیری اطلاق می‌شود که کاهش و حذف موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتکاب جرم را سرلوحه اقدامات خود قرار داده است.	چالش‌های موجود در پیشگیری وضعی از جرم	مقاله علمی پژوهشی ی (فصلنامه حقوقی دادگستر)	- توصیفی - تحلیلی / کتابخانه‌ای / ۲۶ (صفحه)	«چالش‌های پیشگیری وضعی از جرم» محمدعلی بابایی و علی نجیبیان (۱۳۹۰)
۲. یکی از دلایل اقبال به پیشگیری وضعی، ناکارآمدی پیشگیری اجتماعی است. این نوع پیشگیری، هرچند فرایند گذار از اندیشه به عمل را با مانع مواجه می‌کند، اما خود با موانع و محدودیت‌هایی همراه است که کارایی آن را کم‌رنگ می‌نماید.				
۳. افزون بر ملاحظات حقوق بشری در خصوص تدابیر پیشگیرانه وضعی، محدودیت‌ها و مشکلات این نوع از پیشگیری عبارت‌اند از: تحمیل هزینه برای جامعه و ایجاد مسئولیت برای بزه دیدگان، ایجاد ترس از جرم در افراد جامعه، ایجاد اضطراب و ترس مضاعف در افراد ضعیف و ناتوان				
۱. در ارتباط با ایرادهای اقتصادی وارد بر پیشگیری وضعی، این نکته حاصل شده است که هزینه‌های صرف شده برای این نوع از پیشگیری، امروزه در بسیاری موارد به‌عنوان مصادیقی از فناوری‌های جدید، جزء لوازم زندگی مردم شده است.	بررسی ایرادها و چالش‌های پیشگیری وضعی	پایان‌نامه کارشناسی ارشد (دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) استاد راهنما: محمدعلی بابایی استاد مشاور: محسن عینی	- کتابخانه‌ای / ۱۷۱ (صفحه)	«موانع و محدودیت‌های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم» علی نجیبیان (۱۳۸۸)
۲. تحقیقات نشانگر آن است که حسابگری نسبی در اغلب مجرمین وجود دارد.	(تبیینی و کاربردی)			
۳. سیاست‌گذاری‌های مربوط به پیشگیری وضعی نباید متضاد و از بین برنده حریم خصوصی و حق خلوت افراد جامعه گردد.				
۴. پیشگیری وضعی روش فراگیر و جامعی نیست که بتوان همه انواع جرائم یا همه انواع بزه‌کاران را در برگیرد، که این امر ناشی از ضعف مبانی انسان‌شناختی این نظریه است.				
۵. کارایی پیشگیری وضعی عمده‌تاً مربوط به جرائم عمدی است و در جرائم غیرعمدی به دلیل فقدان قدرت انتخاب عقلانی مجرمان، تدابیر آن فاقد کارایی است.				
۶. پیشگیری وضعی در مواردی که انگیزه مجرمانه اموری چون حرص و طمع باشد، فاقد کارایی است.				
۱. تصمیم به ارتکاب بسیاری از جرایم یک تصمیم کور نیست بلکه تا حد زیادی به شرایط و موانع اطراف بستگی دارد.	ترسیم وضعیت پیش بزهکاری مجرمان و بررسی	مقاله علمی پژوهشی ی	- کتابخانه‌ای / ۲۶ (صفحه)	«انتقادات وارده به پیشگیری
۲. برای نیل به یک سیاست پیشگیری کارا باید بین مراحل اولیه ورود به				

وضعی از جرم»	۴۲) صفحه)	(فصلنامه تحقیقات حقوقی)	ایرادهای وارد بر پیشگیری وضعی، تحت دو عنوان کلی	دنیای جرم و مراحل نهایی تصمیم‌گیری و عملی کردن آن، تفکیک قائل شد و نیروی خود را به‌منظور پیشگیری در همین مرحله اخیر به کار گرفت.
علی صفاری (۱۳۸۱)			(تبینی و کاربردی)	۳. درک عامه و مدارک و شواهد تحقیقاتی و لوازم عقلی پذیرش اصل «آزادی و اختیار انسان» و اصل «ترتیب پاداش و کیفر بر اعمال انسان» نشان می‌دهد که مردم معمولاً می‌دانند مرتکب جرم می‌شوند و در این راه اگر نگوئیم با اختیار مطلق، دست‌کم با اختیار نسبی، تصمیم می‌گیرند.
				۴. مردم عموماً و عادتاً ارتکاب جرم را دانسته و سنجیده انتخاب می‌کنند.
				۵. پذیرش یا رد حسابگر بودن مرتکبین بستگی کامل به این امر دارد که عوامل معده و موجب در کشاندن افراد به دنیای ارتکاب جرم و یا علت تام و غایی انتخاب ارادی و ارتکاب آن را چگونه تعبیر و تعریف کنیم.
				تشخیص چنین عواملی مسلماً می‌تواند نقش اساسی در اتخاذ سیاست جنایی یا کیفری متناسب و موفق داشته باشد.
	۶			
«پیشگیری وضعی از جرائم سائیری در پرتو موازین حقوق بشر» امیرحسین جلالی فراهانی (۱۳۸۴)	- کتابخانه‌ای (۳۰ صفحه)	مقاله علمی پژوهشی (نشریه حقوق اسلامی)	تدابیر پیشگیری وضعی از جرائم سائیری و چالش‌های روبه‌روی آن مسئله اصلی در این نوشتار است (تبینی)	۱. اقدامات پیشگیری باید به نحوی اجرا شوند که افراد جامعه از حقوق اساسی‌شان محروم نگردند.
				۲. آزادی بیان و اطلاعات در مواجهه با امنیت ملی می‌تواند شامل محدودیت‌هایی شوند. توجه قانون‌گذار به پیشرفت علوم و فناوری ارتباطات و تغییر در ابزارهای ارتباطی مانند به‌وجود آمدن فضای سائیر و شبکه‌های اجتماعی با ویژگی‌هایی همچون بین‌المللی بودن (فرامرزی بودن) با توسل به فضای ماهواره‌ای و فیلتر نوری و ظرفیت بالای فضای سائیری می‌تواند از خسارات بالایی پیشگیری نماید که گاهی امکان محاسبه آنها وجود ندارد.
				۳. توجه به انواع تدابیر پیشگیری وضعی در تدوین قوانین مانند تدابیر پیشگیری محدودکننده یا سلب‌کننده دسترسی (فیلترینگ) در استفاده از تدابیر نظارتی باید به‌صورت زنده کاربر از نوع نظارت مطلع باشد. (برای نمونه محدودیت دسترسی به دلیل...)
«پیشگیری وضعی از جرائم کیفری با نگاهی به	- کتابخانه‌ای (۱۰۵ صفحه)	پایان‌نامه کارشناسی ارشد (دانشکده علوم انسانی)	لزوم توجه به پیشگیری وضعی و سیاست کیفری، با حفظ حدود آزادی افراد یک	۱. پیشگیری از جرم به دلیل توجه به ابعاد مختلف زندگی انسان و حفاظت از اموال و... به ذات دارای وجه حقوق بشری است.
				۲. پیشگیری وضعی از جرم در عصر حاضر یکی از راهکارهای بنیادین سیاست جنایی در قبال پدیده جنایی محسوب می‌شود.
				۳. پیشگیری وضعی یکی از گونه‌های پیشگیری کنشی است.

حقوق بشر» مهرزاد طهماسبی (۱۳۹۷)		دانشگاه آزاد اسلامی واحد تفت) استاد راهنما: تورج دالکی	جامعه	۴. سیاست‌های پیشگیری، به‌ویژه پیشگیری وضعی، برخلاف سیاست‌های کیفری، تمامی افراد جامعه را در برمی‌گیرند؛ زیرا پرواضح است که شناسایی مجرم بالقوه امکان‌پذیر نیست. ۵. تأکید بر روش‌های پیشگیرانه وضعی، جامعه را تبدیل به یک قلعه نظامی می‌کند و حس امنیت شهروندان را کاهش می‌دهد. ۶. شهروندان باید از وجود ابزارهایی مانند دوربین‌های مداربسته و... در پیشگیری وضعی جهت پیشگیری از نقض حریم خصوصی آگاه شوند.
«پیشگیر ی وضعی از بزهکاری با نگاه به سیاست جنایی اسلام» سید محمود میرخلیلی (۱۳۸۵)	- توصیفی و تحلیلی کتابخانه‌ای / ۳۵۰) صفحه)	رساله دکتری (دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران) استاد راهنما: سید محمدحسینی اساتید مشاور: محمد آشوری و ایرج گلدوزیان	پیشگیری وضعی در سیاست جنایی اسلام (تبیینی)	۱. تنوع پیشگیری وضعی نسبت به سایر پیشگیری‌ها بیشتر بوده و می‌تواند برای هر جرمی، پیشنهاد‌های خاصی داشته باشد. ۲. بهره‌گیری از سیاست جنایی مشارکتی یک ضرورت غیرقابل‌انکار است و می‌بایست در سیاست‌گذاری‌ها بدان توجه ویژه نمود.(برای نمونه مسئولیت‌پذیری در قبال هم نوع، نهادینه کردن امر به معروف و نهی از منکر، ایجاد فرهنگ ظلم‌ستیزی مؤلفه‌های مهم در آن هستند) ۳. رویکرد و نگاه در سیاست جنایی می‌بایست «کنشی» و «فعال» باشد نباید منتظر وقوع جرم ماند بلکه باید متغییرهای مرتبط را حذف یا کاهش داد برای نمونه می‌بایست عواملی مانند فقر، تکدیگری و زنان خیابانی به حداقل برسند. در زمینه اقدامات پیش جنایی نیز تدابیری مانند محدودیت به اشتغال معین و جرم‌زا و اقامت در محلی معین قابل توجه است. ۴. ازجمله عوامل مؤثر دیگر می‌توان به افزایش «خطرشناسی مجرمین»، حضور مستمر فیزیکی پلیس، سیاست کنشی بودن فعالیت‌های پلیسی نسبت به جرم، کنترل‌های نامحسوس و تسریع در رسیدگی اشاره نمود.
«نقض حریم خصوصی ، چالشی فرا روی پیشگیری وضعی از وقوع جرم»	- توصیفی- تحلیلی/ کتابخانه‌ای / ۳۳) صفحه)	مقاله علمی پژوهش ی (فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم) (تبیینی)	تأثیر به‌کارگیری تدابیر پیشگیرانه وضعی، بر نقض حریم خصوصی افراد در جامعه (تبیینی)	۱. پیشگیری وضعی یکی از گونه‌های پیشگیری کنشی است که دربرگیرنده تدابیر و اقداماتی است که با مداخله در وضعیت پیش جنایی به دنبال کاهش یا از بین بردن فرصت‌ها و مناسبت‌های ارتکاب جرم است. ۲. تدابیر پیشگیرانه وضعی، خطر تجاوز به حریم خصوصی و خلوت افراد که موردحمایت اسلام، اسناد حقوق بشری و قانون اساسی ایران است به دنبال داشته و ممکن است آثار نامطلوبی برای حقوق و آزادی افراد به بار آورد. ۳. تبیین مفهوم و قلمرو حریم خصوصی افراد برای مجریان پیشگیری وضعی و آموزش دست‌اندرکاران و مجریان این گونه برنامه‌ها می‌تواند در

احمد احمدی (۱۳۸۷)				جلوگیری از نقض حریم خصوصی افراد مؤثر واقع شود.
«هشدار رسانی؛ ضابطه اصلی رفع مسئولیت در پیشگیری وضع خطرناک از جرم»	مردان و زنان شهر تهران به طور تصادفی، با گروه آمار ۱۳۲ نفر که تعدادی از آنها از محکومین به حبس در زندان مرکزی مشهد/ ۳۱ نفر کارشناس شامل قضات و وکلا ۳۱ نفر محکومین به سرقت ۷۰ نفر که مورد بزه دیدگی قرار داشته اند./ کتابخانه ای	مقاله علمی پژوهش ی (فصلنامه حقوق کیفری)	تأثیر هشدار رسانی در رفع مسئولیت از به کارگیرندگان تدابیر پیشگیرانه وضع (بر اساس آموزه های جرم شناسی، فقهی، حقوق بشری و نگرش کارشناسان و افراد عادی) (تبیینی)	۱. نتایج نشان می دهد که امروزه شهروندان عادی تجهیزات پیشگیرانه خطرناکی را برای حفاظت از املاکشان مورد استفاده قرار می دهند. ۲. ضروری است دولت برای تدابیر مربوط به پیشگیری وضعی اقدام به قانون گذاری نماید تا حدود مرز پیشگیری وضعی مشخص شود. ۳. یکی از شروط مهم و پر کاربرد در قلمروی پیشگیری وضعی، اصل هشدار یا اطلاع رسانی است. (عمل می بایست مشروع باشد) ۴. بنا بر قاعده تحذیر هشدار دهنده در صورت به کارگیری وسایل مشروع معاف از مسئولیت مدنی و کیفری خواهد بود. ۵. اطلاع رسانی یک ضرورت است زیرا هدف اصلی پیشگیری وضعی مطلع نمودن بزه کار احتمالی است تا در محاسبه عقلی خطر ارتکاب جرم به واسطه این تدابیر نسبت به سود حاصله دیده شود. ۶. چنانچه اطلاع رسانی نادیده گرفته شود «عملاً» پیشگیری وضعی زیر سؤال می رود. ۷. بر اساس قواعد حقوق بشر اطلاع رسانی در صورت اتخاذ تدابیر پیشگیرانه مهلک لازم و ضروری است. ۸. شروط اطلاع رسانی عبارت اند از: مشروعیت رفتار، متناسب بودن هشدار با محل خطر، هشدار دادن پیش از وقوع حادثه و امکان گریز از خطر برای هشدار گیرنده می باشد.

۴۸)			صفحه)	
«تأثیر اقدامات مدیریت انتظامی در پیشگیری وضعی از جرم» جامعه آماری: کلیه مدیران ستادی و اجرایی پلیس پیشگیری فرماندهی انتظامی تهران بزرگ / کتابخانه‌ای و پرسشنامه / ۲۰) صفحه)	مقاله علمی پژوهشی	بررسی میزان تأثیر رویکردهای پیشگیرانه وضعی نیروی انتظامی در مقابله با جرایم (تبیینی و کاربردی)	۱. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین وضعیت موجود و مطلوب در مدیریت انتظامی پیشگیری وضعی از جرم در فرماندهی انتظامی تهران فاصله معناداری وجود دارد. ۲. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد مجموع اقدامات فرماندهی انتظامی تهران بزرگ در رابطه با پیشگیری وضعی در وضعیت موجود، ضعیف و در وضعیت مطلوب، خیلی ضعیف است. ۳. بر اساس بار علمی محاسبه شده برای مؤلفه‌های پیشگیری وضعی، مؤلفه اقدامات مشارکتی - تعاملی رتبه اول را به خود اختصاص داده است.	۱۳۹۷)
«پلیس و راهبردهای وضعی پیشگیری از جرم» - توصیفی - تحلیلی / کتابخانه‌ای / ۳۵) صفحه)	مقاله علمی پژوهشی	بررسی راهکارهای پیشگیری وضعی از جرم در نزد پلیس (کاربردی)	۱. لازم است به صورت علمی به مسئله فرصت ارتکاب جرم با توجه به پیشرفت‌های نوین نگریسته و به صورت بومی فرصت‌های ارتکاب جرم تحلیل شود ۲. در بحث کارآمدی پلیس می‌بایست از مشارکت عمومی در جامعه استفاده گردد. ۳. تمرکز پلیس می‌باید بر اشخاص، اشیاء، اماکن در معرض خطر باشد. پلیس می‌بایست دارای تحلیل نظام‌مند علمی و نظام جامع اطلاعات پیشگیرانه بومی با توسل به اطلاعاتی مانند اطلاعات بیمه‌گذاران در اموال به سرقت رفته، اتحادیه‌ها در خرید و فروش اموال مسروقه، نقشه جرم و... باشد. ۴. نتایج این پژوهش گویای آن است که انتخاب راهکارهای پیشگیرانه، تعیین اولویت‌های پیشگیری، اجرای هدفمند و در نهایت کاهش جرم، جملگی به شناخت عمیق ماهیت معضل مورد نظر و تحلیل دقیق و بومی آن	۱۳۸۹)

بستگی دارد.				
۱. شناخت فرصت‌های جرم و عناصر شکل‌دهنده شرایط جرم به‌عنوان دانش پلیسی و درک شرایط محیط فیزیکی جرم و توان تجزیه و تحلیل آماری جرایم به‌عنوان مهارت موردنیاز پلیس در پیشگیری از جرم شناسایی شده‌اند. ۲. شاخص‌های مهارتی موردنیاز پلیس: درک محیط فیزیکی جرم/ توان تجزیه و تحلیل آماری جرایم/ توانایی جمع‌آوری و به‌کارگیری اطلاعات/ درک منطقی از ظهور پدیده مجرمانه/ آشکارسازی رفتار مشکوک و به‌کارگیری منابع انسانی و سازمانی ۳. شاخص‌های دانشی موردنیاز پلیس: عناصر تشکیل‌دهنده جرم/ پیامدهای گسترش جرم و برداشت واقعی/ شناخت اهداف و انگیزه مجرمین/ شناخت عوامل مؤثر در جرم/ استفاده از مخبرین/ سبک زندگی مجرمین و شناخت تجهیزات و فن‌آوری	بررسی دانش‌ها و مهارت‌های موردنیاز پلیس در پیشگیری وضعی از جرم (کاربردی)	مقاله علمی پژوهشی (فصلنامه پژوهشی‌های دانش انتظامی)	مصاحبه با خبرگان، مدیران و کارشناسان پلیس در حوزه پیشگیری از جرم (۱۹ مصاحبه)/ کیفی، اکتشافی و تحلیل محتوا (۲۲ صفحه)	«بررسی دانش و مهارت موردنیاز پلیس در پیشگیری وضعی از جرم» صیاد درویشی (۱۳۹۶)
۱. با توجه به اصل مهم «پیشگیری بهتر از درمان»، توجه به رویکرد پیشگیری وضعی در مقابله با تهدید نرم، می‌تواند بیشتر و بهتر از اقدام‌های مقابله‌ای متمرکز بر واقع گردد. ۲. نتایج حاصل از این پژوهش، نشان داد که پیشگیری وضعی از طریق عدم به‌کارگیری فرماندهان مسئله‌دار . تشدید اقدامات حفاظتی در مراکز نگهداری اسناد طبقه‌بندی شده . شناسایی عوامل نفوذی . آموزش‌های رسانه‌ای به مسئولین توجه به معیشت مأمورین بایستی در اولویت اول برنامه‌های فرماندهان و مسئولان ناجا قرار گیرد.	مقابله با تهدیدات نرم در نیروی انتظامی با توسل به پیشگیری وضعی (کاربردی)	مقاله علمی ترویجی (فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم)	جامعه آماری: فرماندهان و معاونین انتظامی استان مازندران به تعداد ۵۰ نفر/ پرسشنامه/ (۳۰ صفحه)	«پیشگیری وضعی در مقابله با تهدید نرم با رویکردی انتظامی» عبدالله هندیانی، حسین شریف‌پور ، حمید ابراهیمی (۱۳۹۷)
۱. کارکنان پلیس، در صورت فقدان مکانیسم‌های مدیریت انتظامی، تمایلی	دانش‌های لازم	مقاله	-	«مدیریت

دانش	توصیفی -	علمی پژوهش	جهت مدیریت	به تبادل تجارب دانشی ندارند.
پیشگیری	تحلیلی /	ی	پیشگیری وضعی	۲. به منظور مدیریت دانش پیشگیری وضعی از جرم ابتدا باید اقدامات
وضع از	کتابخانه‌ای	(فصلنامه	در پلیس	پلیس در راستای برقراری نظم در قالب یک فرایند مشخص که در این
جرم در	/	پژوهش‌های	جمهوری اسلامی	تحقیق معرفی شده، اجرا شود.
پلیس	۲۲)	حقوق	ایران	۳. در گام بعدی، یگان‌های اجرایی پلیس گزارش فرایندهای اجرایی موفق
ایران»	صفحه)	کیفری)		را به مرکز تحقیقات کاربردی ناجا ارسال می‌کند تا پس از ارزیابی در آن
علی				مرکز و احراز صلاحیت‌ها در شبکه مدیریت دانش نمایه شوند.
افراسیابی			(تبیینی)	۴. گردآوری و نمایش مطالعات پیشگیری از جرم توسط مرکز مطالعات
،				از یک طرف و گزارش پروژه‌های موفق پیشگیری از جرم توسط رده
ابوالفضل				اجرایی از طرف دیگر، چرخه مدیریت دانش پیشگیری وضعی از جرم را
خالقی				ایجاد می‌کند.
(۱۳۹۴)				

۲.۵.۳ تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی پس از استخراج اطلاعات

در این مرحله، بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی و استخراج مضامین، داده‌ها مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته و طی چند مرحله، آماده‌سازی (تعمیق در داده‌ها و درک متون) و سازمان‌دهی (کدگذاری و صورت‌بندی مقوله‌ها) شدند و از آنها گزارش‌گیری صورت پذیرفت. نمودار زیر، مبین مراحل تحلیل تماتیک است که در این پژوهش از آن بهره گرفته شده است.

نمودار شماره (۲) شش مرحله‌ای براون و کلارک (Braun & Clarke) برای انجام تحلیل تماتیک (قاسمی،

هاشمی، ۱۳۹۸: ۱۲)

گزارش جامع تحلیل تماتیک: پیشگیری وضعی از جرم و نقش سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری

پیشگیری وضعی از جرم به عنوان یکی از مؤثرترین رویکردهای کاهش جرم، بر تغییر شرایط فیزیکی و اجتماعی تمرکز دارد تا از فرصت‌های جرم‌زا کاسته و رفتار مجرمانه را محدود کند. در این رویکرد، عوامل مرتبط با محیط، فناوری و نظارت اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرند. با استفاده از الگوی شش مرحله‌ای براون و کلارک برای تحلیل تماتیک، داده‌های موجود از

پژوهش‌ها در خصوص پیشگیری وضعی از جرم بررسی می‌شوند. هدف این تحلیل، ارائه گزارشی تخصصی در زمینه سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری برای پیشگیری وضعی از جرم است.

۱.۲.۵.۳ مرحله نخست؛ آشنایی با داده‌ها (Familiarization with the data)

نخستین مرحله جهت دستیابی به تحلیل مضمون این است که اطلاعات خود را بشناسیم. بعد از آشنایی با بدنه و کلیات دانش انباشته می‌بایست به سراغ «تولید کدهای اولیه» رفته و از یادداشت برداری‌های موجود در راستای تحقیق بهره‌گفت تا سوگیری خاصی ایجاد نگردد؛ زیرا تصورات پیشینی ممکن است تحقیق را تحت‌الشعاع قرار دهند و پژوهشگر را منحرف نمایند. در این مرحله از تحلیل تماتیک، داده‌های موجود که شامل مجموعه‌ای از پژوهش‌ها در زمینه پیشگیری وضعی از جرم است، به‌دقت بررسی شدند. مرور کامل این داده‌ها نشان داد که پژوهش‌ها به‌طور عمده بر روی دو محور اصلی سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری تمرکز دارند که هر دو برای موفقیت پیشگیری وضعی از جرم ضروری هستند.

۲.۲.۵.۳ مرحله دوم؛ تولید کدهای اولیه (استخراج مفاهیم از عبارت‌های معنایی - Generating initial codes)

در این مرحله از داده‌های استخراجی و منتخب کدگذاری به عمل می‌آید؛ بدین معنا که بخش‌های مهم منابع منتخب، جهت توصیف محتوا برجسته می‌شود. به عبارت دیگر در این مرحله، کدهای اولیه به معنای استخراج مفاهیم اولیه از عبارت‌های معنایی نگارشی استخراج می‌گردند. (کدهای اولیه = کدهای مفهوم)

عبارت معنایی	کد اولیه مفهوم
مطالعات بر روی تأثیر طراحی محیط بر رفتار مجرمانه و ایجاد فضاهای ایمن	طراحی محیطی
تأثیر نظارت توسط شهروندان و نیروهای پلیس	نظارت اجتماعی و رسمی
تقص حریم خصوصی و نیاز به تدوین قوانین جدید	چالش‌های قانونی
چگونگی پیاده‌سازی تدابیر پیشگیرانه در ایران با توجه به شرایط فرهنگی و اجتماعی	بومی‌سازی
موانع مالی و ضعف در همکاری بین نهادهای مختلف.	چالش‌های اجرایی
توضیح: این کدها نشان‌دهنده موضوعات اصلی و زیرمجموعه‌های مرتبط بودند که در مراحل بعدی به تم‌های کلی و جزئی تبدیل شدند.	

جدول شماره (۵) نمونه‌ای مختصر از تولید کدهای اولیه (استخراج مفاهیم)

۳.۲.۵.۳ مرحله سوم؛ جستجوی مضامین (تم‌ها) (Searching for themes)

در این مرحله از پژوهش، مفاهیمی که به صورت کدهای باز اولیه (کدگذاری‌های باز به صورت خط به خط از داده‌های منابع منتخب انجام می‌شود) استخراج شده بودند، در مضامین (تم‌های) موسع‌تر سازماندهی شده و مضامینی که توصیفی هستند، یعنی گزاره‌های دارای اطلاعات مرتبط دارند که سطح ارتباط آن‌ها محدود به یک تم نیست، در دیگر تم‌ها و دسته‌بندی‌ها ایجاد می‌شوند. به عبارت ساده‌تر، ما در این مرحله به دنبال نوعی الگوسازی هستیم.

تم اصلی	تم‌های فرعی
۱. طراحی محیطی و کاهش جرایم	۱. استفاده از طراحی محیطی در مدیریت مکان‌ها ۲. تأثیر طراحی محیطی بر کاهش جرایم
۲. نظارت اجتماعی و رسمی	۱. نظارت طبیعی توسط شهروندان ۲. نظارت رسمی توسط پلیس و دوربین‌های مداربسته
۳. چالش‌های قانونی پیشگیری وضعی	۱. قوانین مرتبط با حریم خصوصی ۲. چالش‌های حقوقی در استفاده از فناوری‌های نظارتی
۴. چالش‌های اجرایی در پیشگیری وضعی	۱. مشکلات اجرایی در پیاده‌سازی تدابیر پیشگیرانه ۲. ضعف در اجرای قوانین مرتبط با پیشگیری وضعی
۵. بومی‌سازی پیشگیری وضعی در ایران	۱. چالش‌های اجتماعی و فرهنگی در ایران ۲. نیاز به سیاست‌های خاص برای بومی‌سازی

جدول شماره (۶) نمونه مختصر از تولید تم‌های فرعی (کدگذاری محوری)

۴.۲.۵.۳ مرحله چهارم و پنجم؛ بازبینی (Reviewing themes) و تعریف مضامین (Defining themes)

در این مرحله ما اقدام به بررسی و مرور مضامین (تم‌ها) جهت اطمینان از بازنمایی دقیق آن‌ها از داده‌ها هستیم. برای این کار می‌توان با رجوع به داده‌های پیشین و تم‌های منتخب آن‌ها را با یکدیگر مقایسه نمود. به عبارت دیگر مرحله چهارم در رهگذر بررسی و پاسخ به این سؤال است که آیا تم‌های فرعی به نحو مطلوبی مفاهیم ذیل خود را پوشش داده‌اند یا خیر؟ در این مرحله تم‌های اولیه که در مرحله پیشین شناسایی شدند بررسی و اصلاح شده و مضامین تقسیم بندی می‌شوند. در مرحله چهارم، تم‌های شناسایی شده بازبینی شدند تا انسجام و ارتباط آن‌ها با داده‌های اصلی بررسی شود.

در مرحله پنجم نیز مضامین یا تم‌ها به شکل زیر تعریف شدند:

طراحی محیطی و	این تم شامل مطالعاتی است که بر تأثیر مستقیم طراحی فضاهای شهری و معماری بر کاهش
---------------	--

کاهش جرایم	فرصت‌های جرم متمرکز هستند.
نظارت اجتماعی و رسمی	این تم به تحلیل ترکیبی از نظارت توسط شهروندان و نیروهای رسمی (پلیس) و همچنین فناوری‌های نظارتی می‌پردازد.
چالش‌های قانونی	این تم به بررسی مشکلات حقوقی مرتبط با پیشگیری وضعی از جرم، از جمله نقض حریم خصوصی و حقوق بشر اختصاص دارد.
بومی‌سازی پیشگیری وضعی در ایران	این تم به بررسی چالش‌ها و راهکارهای بومی‌سازی پیشگیری وضعی در ایران پرداخته و به عواملی مانند فرهنگ، اقتصاد و اجتماع توجه می‌کند.

مرحله ششم: نگارش گزارش (Producing the report) و نتیجه‌گیری

این مرحله نهایی شامل نگارش گزارش نهایی و نتیجه‌گیری است که بر اساس تم‌های شناسایی‌شده و تحلیل دقیق داده‌ها تهیه می‌شود. گزارش به دو بخش اصلی تقسیم شده است: سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری پیشگیری وضعی از جرم که هر یک شامل زیرمجموعه‌ای از نتایج بومی‌سازی در ایران است.

۱. سیاست‌گذاری جنایی پیشگیری وضعی از جرم

تم نخست: طراحی محیطی و سیاست‌گذاری جنایی ایران در حوزه پیشگیری وضعی
طراحی محیطی یکی از ابزارهای اصلی در سیاست‌گذاری برای پیشگیری از جرم است. این رویکرد مبتنی بر تغییر و بهینه‌سازی فضاهای شهری است تا فرصت‌های جرم را کاهش دهد. محمودی جانکی و قورچی‌بیگی (۱۳۸۸) به تأثیرات مثبت طراحی محیطی بر کاهش جرایم اشاره کرده‌اند. این نوع طراحی می‌تواند از طریق نصب دوربین‌های مداربسته، ایجاد فضاهای باز و نورانی و کنترل دسترسی به فضاهای عمومی، میزان جرایم را به‌طور قابل‌توجهی کاهش دهد.
تم فرعی ۱-۱: تأثیر طراحی محیطی بر کاهش جرایم: در این راستا، (عزیزی: ۱۳۹۵) به مطالعه دو منطقه نیاوران و باقرشهر تهران پرداخته و نشان داده است که مناطقی با طراحی بهتر و بهینه‌سازی محیطی، کمتر مستعد جرم هستند. این یافته‌ها بیانگر اهمیت استراتژی‌های طراحی شهری در کاهش جرایم است.

تم فرعی ۲-۱: استفاده از طراحی محیطی در مدیریت مکان‌ها: سیاست‌گذاران می‌توانند با مدیریت بهینه فضاهای عمومی از طریق بهبود نظارت طبیعی و کنترل دسترسی، به کاهش فرصت‌های جرم

کمک کنند. (افراسیابی و یاراحمدی: ۱۳۹۱) در پژوهش خود تأکید کرده‌اند که این رویکرد می‌تواند در کوتاه‌مدت تأثیرات مثبتی بر امنیت عمومی داشته باشد.

تم دوم: نظارت اجتماعی و رسمی در سیاست‌گذاری جنایی
نظارت اجتماعی و رسمی هر دو در سیاست‌گذاری پیشگیری وضعی از جرم اهمیت دارند. نظارت اجتماعی از طریق افزایش تعاملات شهروندان و تشویق به مراقبت از فضاهای عمومی قابل ارتقا است. (میرخلیلی: ۱۳۸۷) پیشنهاد می‌دهد که با تقویت فرهنگ همسایگی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، میزان جرایم در مناطق پرخطر کاهش یابد.

تم فرعی ۱-۲: نظارت طبیعی توسط شهروندان: سیاست‌گذاران باید برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌رسانی ایجاد کنند تا مشارکت شهروندان در نظارت طبیعی افزایش یابد. به گفته (افراسیابی و یاراحمدی: ۱۳۹۱)، این رویکرد می‌تواند تأثیرات عمیقی بر کاهش جرایم داشته باشد.

تم فرعی ۲-۲: نظارت رسمی توسط پلیس و دوربین‌های مداربسته: علاوه بر نظارت طبیعی، سیاست‌گذاران باید از ابزارهای رسمی مانند پلیس و فناوری‌های نظارتی نیز بهره ببرند. استفاده از دوربین‌های مداربسته در مناطق حساس شهری، طبق تحقیقات مرشدی و جعفریان (۱۳۹۲)، به‌طور قابل‌توجهی خطر ارتکاب جرم را کاهش می‌دهد.

نتایج بومی‌سازی پیشگیری وضعی در سیاست‌گذاری جنایی ایران
در ایران، سیاست‌گذاری جنایی در حوزه پیشگیری وضعی شامل تدوین خط‌مشی‌ها و راهبردهایی است که به کاهش فرصت‌های جرم از طریق مداخله در محیط و موقعیت‌های جرم‌زا کمک می‌کند. این سیاست‌گذاری توسط نهادهای مختلفی صورت می‌گیرد که نقش‌های متفاوتی در فرآیند تدوین، اجرا و نظارت بر این تدابیر دارند. مهم‌ترین نهادهای سیاست‌گذار در این حوزه عبارت‌اند از:

۱. قوه قضاییه که بر اجرای قوانین کیفری و پیشگیری وضعی نظارت دارد.
۲. شورای عالی پیشگیری از جرم که مسئول تدوین سیاست‌های کلان پیشگیری از جرم است.
۳. پلیس و نیروی انتظامی که در اجرای تدابیر نظارتی و امنیتی نقش کلیدی دارد.

۴. مجلس شورای اسلامی که قوانین مرتبط با پیشگیری وضعی را تصویب می‌کند.

۵. شورای عالی امنیت ملی که در مواردی که امنیت عمومی تهدید می‌شود، دستورالعمل‌های اجرایی برای پیشگیری وضعی تدوین می‌کند.

علاوه بر این، پژوهش‌های انجام‌شده در ایران نشان می‌دهند که برای اثربخشی این سیاست‌ها، بهبود زیرساخت‌های نظارتی و گسترش نظارت اجتماعی ضروری است. برای مثال، جزینی و مقیمی (۱۳۹۸) بر اهمیت تقویت حس همسایگی و افزایش مشارکت‌های محلی تأکید کرده‌اند. در همین راستا، سیاست‌گذاران باید برنامه‌هایی طراحی کنند که ضمن افزایش آگاهی عمومی، زمینه را برای همکاری بهتر میان شهروندان و نهادهای مسئول فراهم کند.

شرایط اقتصادی و اجتماعی نیز تأثیر مستقیم بر اثربخشی پیشگیری وضعی از جرم دارند. به‌عنوان مثال، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که کمبود بودجه دولتی برای اجرای تدابیر پیشگیری وضعی، ازجمله نصب دوربین‌های مداربسته و بهبود روشنایی شهری، موجب کاهش اثربخشی این سیاست‌ها شده است (جزینی و مقیمی، ۱۳۹۸).

افزون بر این، شرایط اجتماعی مانند ضعف نظارت اجتماعی و کاهش اعتماد عمومی به نهادهای انتظامی، مانع از همکاری مؤثر شهروندان در اجرای راهبردهای پیشگیری وضعی می‌شود (افراسیابی و یاراحمدی، ۱۳۹۱). همچنین، برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که در مناطق با سطح اقتصادی پایین‌تر، تدابیر پیشگیری وضعی مانند افزایش نظارت محیطی و حضور پلیس کمتر اجرا شده و این امر منجر به افزایش جرایم خیابانی شده است (مرشدی و جعفریان، ۱۳۹۲).

۲. قانون‌گذاری پیشگیری وضعی از جرم

تم سوم: چالش‌های قانونی پیشگیری وضعی

یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیشگیری وضعی، عدم تدوین قوانین جامع و مشخص برای استفاده از فناوری‌های نظارتی است. به‌عنوان مثال، در ایران، قوانین مشخصی برای استفاده از دوربین‌های مداربسته در اماکن عمومی وجود ندارد و این مسئله باعث تداخل میان حریم خصوصی و امنیت عمومی شده است. احمدی (۱۳۸۷) بر این نکته تأکید دارد که تدوین قوانین جامع برای تعیین حدود و الزامات استفاده از این فناوری‌ها ضروری است.

از سوی دیگر، برخی قوانین موجود نیز به درستی اجرا نمی‌شوند. برای مثال، قانون پیشگیری از وقوع جرم که در سال ۱۳۹۴ به تصویب رسید، شامل مواد متعددی در خصوص هماهنگی میان نهادهای مسئول در اجرای پیشگیری وضعی است، اما به دلیل عدم نظارت کافی و نبود برنامه‌های عملیاتی مشخص، بسیاری از مفاد آن هنوز به مرحله اجرا نرسیده است. این نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری جنایی در حوزه پیشگیری وضعی نه تنها نیازمند قوانین جامع‌تر است، بلکه به اجرای دقیق‌تر مقررات فعلی نیز وابسته است.

تم فرعی ۱-۳: قوانین مرتبط با حریم خصوصی: طبق نتایج منابع، باید قوانینی تنظیم شوند که از حقوق شهروندان در مقابل استفاده از فناوری‌های نظارتی محافظت کنند. برای مثال، جلالی فراهانی (۱۳۸۴) پیشنهاد می‌کند که استفاده از دوربین‌های مداربسته تنها در شرایط خاص و با محدودیت‌های مشخص انجام شود.

تم فرعی ۲-۳: چالش‌های حقوقی در استفاده از فناوری‌های نظارتی: فناوری‌های نوین نظارتی مانند دوربین‌های مداربسته هوشمند، سیستم‌های تشخیص چهره و پایش اینترنتی، نیازمند چارچوب‌های قانونی مشخصی برای تضمین مشروعیت استفاده و کنترل نظارتی آن‌ها هستند. در ایران، قوانین مرتبط با این حوزه پراکنده و فاقد انسجام هستند. برای مثال، ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی حفظ حریم خصوصی را الزامی می‌داند، اما مشخص نمی‌کند که فناوری‌های نظارتی تا چه حد مجاز به مداخله در آن هستند (احمدی، ۱۳۸۷).

از سوی دیگر، قانون پیشگیری از وقوع جرم مصوب ۱۳۹۴، علی‌رغم تأکید بر استفاده از فناوری‌های نوین، فاقد آیین‌نامه‌های اجرایی شفاف برای نظارت بر این ابزارها است (جلالی فراهانی، ۱۳۸۴). پژوهش‌های دیگر نیز نشان داده‌اند که در کشورهای توسعه‌یافته، برای استفاده از فناوری‌های نظارتی، نظام‌های ثبت و نظارت حقوقی مشخصی طراحی شده‌اند که در ایران این خلأ وجود دارد (میرخلیلی، ۱۳۸۵).

این مشکلات قانونی باعث شده است که بسیاری از ابزارهای نظارتی در ایران بدون ضابطه مشخص به کار گرفته شوند و در برخی موارد، نگرانی‌های مربوط به تضاد با حقوق بشر و حق خلوت شهروندان ایجاد کنند (طهماسبی، ۱۳۹۷). برای نمونه، استفاده گسترده از دوربین‌های

نظارتی بدون آیین‌نامه اجرایی مشخص، می‌تواند منجر به نقض آزادی‌های مدنی شود، درحالی‌که در برخی کشورها، برای هرگونه ثبت و ذخیره داده‌های نظارتی، مجوزهای خاصی صادر می‌شود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که برای استفاده قانونی از فناوری‌های نظارتی در پیشگیری وضعی، چارچوب‌های حقوقی شفاف‌تری تدوین شود که شامل مواردی مانند محدودیت‌های قانونی برای ضبط و ذخیره اطلاعات، فرآیندهای نظارتی مشخص، و راهکارهای جبران خسارت در صورت نقض حقوق شهروندی باشد.

تم چهار: چالش‌های اجرایی پیشگیری وضعی

اجرای پیشگیری وضعی در بسیاری از موارد با مشکلات اجرایی مواجه است. در ایران، کمبود منابع مالی و ضعف در همکاری بین نهادهای اجرایی یکی از مشکلات عمده است. نجیبیان (۱۳۸۸) به مشکلات اجرایی در پیاده‌سازی تدابیر نظارتی اشاره کرده و بیان می‌کند که هزینه‌های بالا و نبود هماهنگی بین نهادها مانع اجرای مؤثر این تدابیر می‌شود.

تم فرعی ۴-۱: مشکلات اجرایی در پیاده‌سازی تدابیر پیشگیرانه: برای پیاده‌سازی مؤثر تدابیر پیشگیرانه، اجرای تدابیر پیشگیری وضعی در ایران با چالش‌های اجرایی متعددی مواجه است. یکی از این چالش‌ها، کمبود بودجه اختصاص‌یافته برای توسعه زیرساخت‌های نظارتی و امنیتی است. به گزارش پژوهش‌های اخیر، تنها ۵ درصد از بودجه سالانه نهادهای انتظامی و قضایی به پیشگیری از جرم اختصاص دارد که این مقدار در مقایسه با کشورهای توسعه‌یافته بسیار ناچیز است (نجیبیان، ۱۳۸۸).

علاوه بر محدودیت‌های مالی، کمبود زیرساخت‌های فنی نیز اجرای تدابیر پیشگیرانه را دشوار کرده است. برای مثال، در بسیاری از مناطق شهری، سیستم‌های نظارتی هوشمند و دوربین‌های کنترل ترافیکی به‌صورت یکپارچه عمل نمی‌کنند و ضعف در هماهنگی میان نهادهای متولی، موجب کاهش اثربخشی این ابزارها شده است (جزینی و مقیمی، ۱۳۹۸).

از سوی دیگر، ضعف در اجرای قوانین مرتبط با پیشگیری وضعی باعث شده است که برخی تدابیر نظارتی به‌درستی اجرا نشوند. بر اساس یافته‌های پژوهشی، نبود نظام نظارتی قوی بر اجرای قوانین، یکی از دلایل اصلی ناکارآمدی تدابیر پیشگیری وضعی است (مرشدی و جعفریان، ۱۳۹۲).

به همین دلیل، ضرورت دارد که نظام بودجه‌ریزی برای پیشگیری وضعی بازبینی شود و سرمایه‌گذاری بیشتری در زمینه توسعه زیرساخت‌های نظارتی، ارتقای فناوری‌های کنترل جرم و بهبود نظارت بر اجرای قوانین انجام گیرد.

تم فرعی ۴-۲: ضعف در اجرای قوانین مرتبط با پیشگیری وضعی:

در ایران، مشکلات اجرایی مختلفی موجب کاهش کارایی تدابیر پیشگیری وضعی شده‌اند. برای مثال، نجیبیان (۱۳۸۸) به موانع نهادی و کمبود هماهنگی بین نهادهای متولی اجرای پیشگیری وضعی اشاره می‌کند، درحالی‌که مرشدی و جعفریان (۱۳۹۲) بر مشکلات اجرایی ناشی از عدم تأمین بودجه کافی و ضعف در آموزش نیروهای اجرایی تأکید دارند.

از سوی دیگر، برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که یکی از موانع مهم در پیاده‌سازی پیشگیری وضعی، نبود یک چارچوب نظارتی قوی برای اجرای قوانین مرتبط با پیشگیری از جرم است. احمدی (۱۳۸۷) بر این نکته تأکید دارد که ضعف در نظارت بر اجرای تدابیر پیشگیرانه موجب ناکارآمدی این سیاست‌ها می‌شود؛ همچنین، برخی پژوهشگران معتقدند که مشکلات زیرساختی، مانند عدم هماهنگی سیستم‌های نظارتی و ضعف در یکپارچه‌سازی داده‌های امنیتی، مانع از اجرای مؤثر پیشگیری وضعی شده است (درویشی، ۱۳۹۶). به همین دلیل، برای افزایش کارایی این تدابیر، نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتر در توسعه زیرساخت‌های نظارتی و تقویت هماهنگی میان نهادهای متولی احساس می‌شود.

نتایج بومی‌سازی پیشگیری وضعی در قانون‌گذاری ایران

در ایران، قوانین پیشگیری وضعی باید با توجه به فرهنگ اسلامی و ویژگی‌های اجتماعی جامعه تدوین شوند. میرخلیلی (۱۳۸۵) پیشنهاد می‌دهد که قانون‌گذاران به تدوین قوانینی بپردازند که هم‌زمان حریم خصوصی را حفظ کرده و از تدابیر پیشگیرانه حمایت کنند. پیشنهاد برای قانون‌گذاران ایران: قانون‌گذاران باید قوانین جدیدی تنظیم کنند که حفظ حریم خصوصی و استفاده مناسب از فناوری‌های نظارتی را تضمین کنند. همچنین، باید با در نظر گرفتن حقوق شهروندی، چارچوب‌های قانونی شفاف‌تری ایجاد شود تا اجرای تدابیر پیشگیرانه با مشکل مواجه نشود.

نتیجه‌گیری

پیشگیری وضعی از جرم یکی از ابزارهای کلیدی در کاهش فرصت‌های جرم و ارتقای امنیت اجتماعی است. سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری در این زمینه باید با توجه به ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هر جامعه تنظیم شود. در ایران، بومی‌سازی تدابیر پیشگیری وضعی از جرم می‌تواند با توجه به طراحی محیطی، نظارت اجتماعی و تدوین قوانین شفاف بهبود یابد. سیاست‌گذاران و قانون‌گذاران باید با همکاری و هماهنگی نهادهای مختلف، تدابیری را اتخاذ کنند که هم‌زمان حقوق شهروندان را حفظ کرده و امنیت عمومی را ارتقا دهند.

ازجمله مؤلفه‌های مهم در موارد فوق‌الذکر، بررسی محیط پیرامونی که هویت مکانی نام دارد و در آن بخشی از شخصیت وجودی هر شخص را شکل می‌دهد «خودهمانی با فضا» چه قلمرو مکانی اولیه مانند محیط خانواده و چه قلمرو مکانی ثانویه می‌تواند نقش فعالی در کنترل فرد داشته باشد. بنابر نتایج استخراجی، طراحی محیطی، راهبرد مناسبی برای پیشگیری از جرم بوده و به جهت کوتاه‌مدت بودن و نتیجه سریع، شهروندان و سیستم‌های حقوقی و انتظامی و امنیتی کشور تمایل زیادی برای بهره‌گیری از آنان دارند.

در طراحی محیطی باید از دو نوع «نظارت عمومی - طبیعی» و «نظارت رسمی» استفاده و در معماری شهری به زیرمجموعه‌های آنان یعنی ایجاد فضای قابل‌رویت، روشنایی مناسب، نظارت بر ورود و خروج، تعیین و تبیین فضای خصوصی، عمومی و نیمه عمومی توجه و در سیاست‌های کلی و قوانین با کمک جرم‌شناسان و مهندسين معماری به افزایش امنیت و پیشگیری محیطی (CPTEP) و بالابردن حس مسئولیت‌پذیری تأکید نمود.

زیرا «نظارت» و «علائم تصرف» می‌تواند «تشویق‌کننده» یا «منصرف» کننده برای ارتکاب جرم باشد. درواقع علاوه بر تأکید محققین بر لزوم شناخت فرایند وقوع جرم و شرایط مرتکب و به جهت پیچیدگی رفتار انسان‌ها و کنشی بودن این نوع از پیشگیری و متفاوت بودن عکس‌العمل افراد در برابر خطر دستگیری و مجازات‌شدن و حتی بدنامی، نظارت دقیق و استفاده از پیشگیری وضعی می‌تواند در عمده «جرائم عمدی» موجب کاهش چشمگیر جرایم باشد. البته در بحث مهندسی فضا و مکان جهت پیشگیری از جرم می‌بایست صرفاً از «ابزار مشروع» استفاده نمود و

«اطلاع‌رسانی و خطرشناسی به مجرمین» را نیز جزء شروط اصلی استفاده از ابزار پیشگیری وضعی دانست زیرا با اطلاع‌رسانی بنابر قاعده تحزیر هشداردهنده در صورت به‌کارگیری وسایل مشروع از مسئولیت مدنی و کیفری معاف خواهد بود و از رهگذر این اطلاع‌رسانی می‌توان به هدف مطلع نمودن بزهکار احتمالی دست‌یافت تا در محاسبه سود و ضرر عقلی جرم دخیل بوده و سعی مجرمان بر غلبه بر موانع بزهکاری را خدشه‌دار نمود (مجرم در هنگام انجام رفتار مجرمانه بیشتر از اینکه به شدت مجازات جرم ارتكابی بی‌اندیشد، به امکان دستگیری فکر می‌کند که می‌توان با هشدار رسانی بر این نقطه فشار مضاعف ایجاد نمود) ذکر این نکته پایانی لازم به نظر می‌رسد که اطلاع‌رسانی بر اساس آموزه‌های بومی ایران می‌بایست دارای ویژگی‌های مشروعیت، تناسب هشدار با خطر احتمالی، هشدار پیش از وقوع حادثه و امکان گریز برای هشدارگیرنده باشد.

ازجمله توصیه‌های علمی اکثر نوشتارها می‌توان به عدم ازبین‌بردن حق خلوت و حریم خصوصی، تعیین چارچوب و معیارهای اساسی و قانونی استفاده مانند مطلع بودن کاربر از نظارت (حتی در فضای مجازی)، جلوگیری از استفاده تجهیزات خطرناک برای پیشگیری وضعی (تعیین حدود مرز پیشگیری وضعی)، تعیین الزام و تشویق جهت انتقال تجارب در زمینه پیشگیری توسط افراد درگیر؛ مانند کارمندان نیروهای انتظامی، عدم تحمیل هزینه پیشگیری به شهروندان، توجه به مسائل اقتصادی و فرهنگی، نقش بزه‌دیده و معیار محاسبه سود و زیان و انتخاب عقلانی اشاره نمود.

به طور کلی پیشگیری وضعی از جرم، راهکاری مؤثر برای کاهش فرصت‌های ارتكاب جرم است، اما کارایی آن به نوع جرم، ویژگی‌های بزهکاران و بزه‌دیدگان، و شرایط محیطی بستگی دارد. این شیوه بیشتر در جرایم سودمدار (مانند سرقت و کلاهبرداری) و جرایم وابسته به محیط فیزیکی (مانند تخریب اموال و ورود غیرمجاز) اثربخش است، اما در برخی دیگر از جرایم، ممکن است تأثیر محدودی داشته باشد. تدابیر پیشگیری وضعی متنوع بوده و بر اساس نوع جرم و شرایط ارتكاب، متفاوت‌اند. در جرایم خیابانی مانند سرقت‌های خرد، اقداماتی نظیر افزایش روشنایی محیطی، نصب دوربین‌های نظارتی، به‌کارگیری نگهبان و ایجاد موانع فیزیکی موجب کاهش جرم می‌شود. در جرایم سایبری، استفاده از تکنیک‌های سختی‌افزاری مانند رمزنگاری داده‌ها، کنترل

دسترسی، و تجهیزات ضدهک نقش کلیدی دارد. همچنین، در پیشگیری از جرایم مرتبط با اماکن عمومی، ترکیب تدابیر جاذبه‌زدایی (مانند کاهش آماج‌های جرم) و سختی‌افزایی (مانند قفل‌های ایمن و درهای ضدسرقت) تأثیر قابل‌توجهی دارد.

علاوه بر تفاوت‌های جرایم، ویژگی‌های بزه‌کاران و بزه‌دیدگان نیز در انتخاب تدابیر پیشگیری وضعی اهمیت دارند. بزه‌کاران حرفه‌ای معمولاً تدابیر پیچیده‌تری را دور می‌زنند، درحالی‌که بزه‌کاران اتفاقی ممکن است تنها با ایجاد موانع ساده بازدارنده، از ارتکاب جرم منصرف شوند. همچنین، کنشگران پیشگیری شامل پلیس، شهرداری‌ها، مدیران اماکن عمومی و حتی شهروندان عادی هستند که نقش مهمی در اجرای این تدابیر دارند. درنتیجه، پیشگیری وضعی رویکردی یکسان و ثابت برای همه جرایم نیست، بلکه باید بر اساس نوع جرم، محیط وقوع، و ویژگی‌های بزه‌کاران و بزه‌دیدگان طراحی شود. سیاست‌گذاری مؤثر در این زمینه، مستلزم شناخت دقیق الگوهای جرم، رفتار بزه‌کاران، و متغیرهای محیطی است تا بتوان راهکارهای متناسب و اثربخش را اتخاذ کرد.

مورد بعدی و نهایی نیز در باب متولیان و نهادهای مسئول برقراری نظم و امنیت مانند پلیس است که می‌بایست تمرکز اصلی خود را بر روی اشیاء و اماکن پرخطر با توسل بر مشارکت عمومی گذاشته و در این مسیر باید دارای تحلیل نظام‌مند علمی و نظام جامع و متقن اطلاعات مرتبط با پیشگیری بومی و محلی داشته باشد. برای نمونه پلیس باید از محیط فیزیکی جرم خیز، امکان تجزیه و تحلیل آماری جرایم و پدیده مجرمانه و حتی ارکان تشکیل‌دهنده جرم درک منطقی و درستی داشته باشد. این نهاد باید با حضور فیزیکی و مجازی (نامحسوس) به‌صورت کنشی نه تنها بر پیشگیری تأکید نماید بلکه بر امکان جابه‌جایی جرم نیز بیشترین تأثیر را بگذارد.

منابع:

- افراسیابی، علی و یاراحمدی، مسعود (۱۳۹۱) بررسی راهبردهای طراحی و مدیریت مکان برای پیشگیری وضعی از جرم، مطالعات پیشگیری از جرم پاییز، سال هفتم - شماره ۲۴.

- باباییان، علی، کرمی، ذبیح‌الله و کفراشی، سعید. (۱۳۹۱) نقش آموزش همگانی در پیشگیری از جرم. فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، سال هفتم - شماره ۲۴.
- برنجی باقری، علیرضا، (سال ۱۳۹۹) نقش رسانه و مطبوعات در پیشگیری از جرم، انتشارات پلک، چاپ نخست، تهران.
- جزینی، علیرضا، مقیمی، مهدی و عامری، محمدعلی (۱۳۹۸) مبانی پیشگیری وضعی از جرم، پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی ناجا.
- جلالی فراهانی، امیرحسین (۱۳۸۴) پیشگیری وضعی از جرایم سایبری در پرتو موازین حقوق بشر، نشریه حقوق اسلامی، دوره ۲، شماره ۶.
- دولت کردستانی، اطهره، (۱۳۹۹) «فرا ترکیب سازوکارهای پیشگیری و مبارزه با فساد اداری در ایران (۱۳۷۰-۱۳۹۶)»، دانشگاه شهید باهنر کرمان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده حقوق و الهیات.
- صفاری، علی و صابری، راضیه (۱۳۹۶) هشدار رسانی؛ ضابطه‌ی اصلی رفع مسئولیت در پیشگیری وضعی خطرناک از جرم، فصلنامه حقوق کیفری، دوره ۵، شماره ۱۸ - شماره پیاپی ۱۸.
- صفاری، علی (۱۳۸۱) انتقادات وارده به پیشگیری وضعی از جرم، فصلنامه تحقیقات حقوقی. دوره ۵، شماره ۳۵-۳۶.
- صفاری، علی (۱۳۸۰) مبانی نظری پیشگیری از وقوع جرم، مجله تحقیقات حقوقی، دوره ۴، شماره ۳۳-۳۴.
- طهماسبی، مهرزاد (۱۳۹۷) پیشگیری وضعی از جرایم کیفری با نگاهی به حقوق بشر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تفت.
- عابدی جعفری، عابد. امیری، مجتبی (۱۳۹۸) فرا ترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی فصلنامه روش‌شناسی علوم انسانی، سال ۲۵ شماره ۹۹.
- علیوردی نیا (۱۳۹۳)، مدیریت پیشگیری از جرم در ایران. فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، دوره ۲، شماره ۸.
- قاسمی، احمدرضا و رعیت پیشه، محمدعلی (۱۳۹۴) ارائه مدلی برای ارزیابی پایداری زنجیره تأمین با رویکرد فرا ترکیب، پژوهشنامه مدیریت اجرایی، سال ۷، شماره ۱۴.
- قاسمی، یارمحمدی و هاشمی علی (۱۳۹۸) انجام پژوهش به روش تحلیل تماتیک؛ راهنمای عملی و گام‌به‌گام برای یادگیری و آموزش (مطالعه موردی مصرف موسیقی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه ایلام) فصلنامه علمی فرهنگ ایلام، دوره بیستم، شماره ۶۴ و ۶۵، پاییز و زمستان ۷-۳۳.

- کمالی، یحیی، (۱۳۹۶)، «روش فراترکیب و کاربرد آن در سیاست‌گذاری عمومی» فصلنامه سیاست، دوره ۳۷، شماره ۳.
- کوهی اصفهانی، کاظم (۱۳۹۸)، نقل و انتقال سیاست‌های کنترل جرم؛ با تأکید بر امکان بومی‌سازی مجازات‌های جایگزین حبس در سیاست جنایی ایران، رساله دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق دانشگاه تربیت مدرس.
- لطفی، نسرين، علی حاجی ده آبادی، محمدعلی (۱۳۹۲) بررسی نقش مذهب در پیشگیری از وقوع جرایم از دیدگاه افراد عادی و مجرم، فصلنامه دانش انتظامی، پژوهش‌های دانش انتظامی زمستان ۱۳۹۲ - شماره ۶۱.
- محمودی جانکی، فیروز، قورچی بیگی، مجید (۱۳۸۸). نقش طراحی محیطی در پیشگیری از جرم، مطالعات حقوق خصوصی، دوره ۳۹، شماره ۲، شماره پیاپی ۲.
- میرخلیلی، سید محمود، (۱۳۸۸) نقش تقویت حفاظتی آماج‌ها در پیشگیری از جرم، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، دوره ۱۳۸۸، شماره ۱۰.
- نجفی ایرندآبادی، علی حسین. (۱۳۹۳). دانشنامه جرم‌شناسی. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ص ۲۵۵-۲۵۶.
- نجفی ایرندآبادی، علی حسین، (۱۳۸۱) تقریرات جرم‌شناسی (پیشگیری)، دوره کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، تنظیم مهدی سیدزاده، سال دوم.
- نجیبیان، علی (۱۳۸۸) موانع و محدودیت‌های پیشگیری وضعی از ارتکاب جرم، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره).
- نیازپور، امیرحسن، (۱۳۹۳)، اساسی سازی حقوق پیشگیری از جرم در ایران. فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، دوره ۲، شماره ۶ - شماره پیاپی ۶، صفحه ۹۱-۱۱۱.
- نیازپور، امیرحسن، (زمستان ۱۳۸۲)، پیشگیری از بزهکاری در قانون اساسی و لایحه قانون پیشگیری از جرم، فصلنامه مطالعات حقوقی دادگستری، شماره ۴۵.
- Arksey, Hillary; O'Malley, Lisa (2005), "Scoping studies: towards a methodological framework", International Journal of Social Research Methodology, Vol. 5, Issue.
- Bergdah, E. (2019). Is meta-synthesis turning rich descriptions into thin reductions? A criticism of meta-aggregation as a form of qualitative synthesis. Nursing Inquiry, Volume 26.

- Clarke, R. V. (2009). Situational Crime Prevention: Theoretical Background and Current Practice. In *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford University Press, pp. 124-126.
- Clarke, R. V. Situational Crime Prevention. in Michael Tonry and David P. Farrington {eds}, *Building a Safer Society: Strategic Approaches to Crime Prevention*. Crime and Justice. Vol. 19. Chicago, IL: University of Chicago Press. 1995.
- Gough, David; Thomas, James; Oliver; Sandy (2012). "Clarifying differences between review designs and methods", *Systematic Reviews* (1), 28: p. 8. (<https://doi.org/10.1186/2046-4053-1-28>)
- nclusion and exclusion criterias
- Petticrew, M. & Roberts, H. (2006). *Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide*, Oxford: Blackwell Publishing
- Noblit, G. W., & Hare, R. D. (1988). *Meta-Ethnography: Synthesizing Qualitative Studies*. Newbury Park, CA: Sage.
- <https://farsi.khamenei.ir>
- <https://www.mizanonline.com/fa/news/155604>.